

This is the **published version** of the bachelor thesis:

Arbella Flores, Alba; Solà i Pujols, Jaume, dir. La traducció de Mafalda al català : anàlisi contrastiva, lingüística i cultural. 2015. (1202 Grau en Traducció i Interpretació)

This version is available at <https://ddd.uab.cat/record/146984>

under the terms of the **COPYRIGHT** license

LA TRADUCCIÓ DE MAFALDA AL CATALÀ: ANÀLISI CONTRASTIVA, LINGÜÍSTICA I CULTURAL

103698 - Treball de fi de grau

Grau en Traducció i Interpretació

Curs acadèmic 2014-15

Estudiant: Alba Arbella Flores

Tutor: Jaume Solà Pujols

12 de juny de 2015

Facultat de Traducció i Interpretació

Universitat Autònoma de Barcelona

Dades del TFG

Títol: La traducció de Mafalda al català: anàlisi contrastiva, lingüística i cultural

Autora: Alba Arbella Flores

Tutor: Jaume Solà Pujols

Centre: Universitat Autònoma de Barcelona

Estudis: Traducció i Interpretació

Curs acadèmic: 2014-15

Paraules clau

Mafalda; còmic; traducció; castellà argentí; català; cultura; humor

Resum

A partir d'un breu estudi sobre les característiques principals dels còmics i de les dificultats que comporta traduir aquest gènere, aquest treball té per objectiu fer una anàlisi contrastiva d'aquells elements conflictius sorgits de la traducció de les tires còmiques de *Mafalda* cap al català. Per a l'anàlisi, com a text d'origen he fet servir *Todo Mafalda* (Lumen, 2012) i com a text meta, *Tot Mafalda* (Lumen, 2003). Després de realitzar una lectura exhaustiva tant de la versió original de l'obra com de la versió en català, he seleccionat un recull de quaranta tires en les quals he detectat algun problema traductològic. La discussió del tema s'ha dut a terme tenint en compte tres factors: el lingüístic, el cultural i el comunicatiu. Per a cada cas seleccionat he elaborat una fitxa d'anàlisi on es fa un comentari del problema de traducció detectat i, en alguns casos, es proposa una solució per tal de millorar-ne la traducció. En vista dels resultats obtinguts, puc concloure que els problemes detectats sorgeixen per: la falta d'informació de la llengua i la cultura d'origen, la situació sociolingüística complicada de la llengua meta i la falta de creativitat en casos com ara els jocs de paraules on el traductor es queda massa "enganxat" al text d'origen.

A partir de un breve estudio sobre las características principales de los cómics y de las dificultades que conlleva traducir este género, este trabajo tiene por objetivo llevar a cabo un análisis contrastivo de aquellos elementos conflictivos surgidos de la traducción de las tiras cómicas de Mafalda hacia el catalán. Para el análisis, se ha utilizado *Todo Mafalda* (Lumen, 2012) como texto de origen y como texto meta, *Tot Mafalda* (Lumen, 2003). Tras realizar una lectura exhaustiva tanto de la versión original de la obra como de la versión en catalán, he seleccionado un conjunto de cuarenta tiras en las que he detectado algún tipo de problema traductológico. La discusión del tema se ha llevado a cabo teniendo en cuenta tres factores: el lingüístico, el cultural y el comunicativo. Para cada caso seleccionado he elaborado una ficha de análisis donde se hace un comentario del problema de traducción detectado y, en algunos casos, se propone una solución para mejorar la traducción. En vista de los resultados

obtenidos, puedo concluir que los problemas detectados tienen su origen en: la falta de información de la lengua y la cultura de origen, la situación sociolingüística complicada de la lengua meta y la falta de creatividad en casos como los juegos de palabras donde el traductor se queda demasiado "pegado" al texto de origen.

Avis legal

© Alba Arbella Flores, Universitat Autònoma de Barcelona, 2015. Tots els drets reservats.
Cap contingut d'aquest treball pot ésser objecte de reproducció, comunicació pública, difusió i/o transformació, de forma parcial o total, sense el permís o l'autorització de la seva autora.

© Alba Arbella Flores, Universitat Autònoma de Barcelona, 2015. Todos los derechos reservados.
Ningún contenido de este trabajo puede ser objeto de reproducción, comunicación pública, difusión y/o transformación, de forma parcial o total, sin el permiso o la autorización de su autora.

ÍNDEX

1. INTRODUCCIÓ.....	- 1 -
1.1. MOTIVACIONS INICIALS I OBJECTIUS DEL TREBALL.....	- 1 -
1.2. CONTIGUT DEL TREBALL.....	- 1 -
2. EL CÒMIC.....	- 3 -
2.1. TRADUCCIÓ SUBORDINADA.....	- 3 -
2.2. EL LLENGUATGE DEL CÒMIC.....	- 5 -
3. MAFALDA.....	- 5 -
3.1. CONTEXT SOCIAL, HISTÒRIC I POLÍTIC DE L'OBRA.....	- 5 -
3.2. PERSONATGES.....	- 6 -
3.3. LA TRADUCCIÓ DE L'HUMOR DE <i>MAFALDA</i>	- 7 -
4. METODOLOGIA I ESTRUCTURA DE LA PART PRÀCTICA.....	- 9 -
5. JOCS DE PARAULES.....	- 10 -
LLAMADO-OCUPADO / CRIDA-COMUNICAT.....	- 11 -
HIPO-HIPOTECAS / SINGLOT-SINGLOTEQUES.....	- 12 -
OLÉ-OLA-HOLA / OLÉ-ONADA-HOLA.....	- 13 -
ESTUM / AQUESTUM.....	- 14 -
SUCIEDAD / SUOCIETAT.....	- 15 -
6. ELEMENTS CULTURALS.....	- 16 -
ALFAJOR / ROSQUILLA.....	- 17 -
BEN CASEY / HIPPOCRATES.....	- 18 -
BIRULANA / FUET.....	- 19 -
LAVANDINA / LAVANDINA.....	- 19 -
7. CORRECCIÓ I ASPECTES LINGÜÍSTICS.....	- 20 -
ESCALAFÓN / PLANTA TREPADORA.....	- 21 -
CONTRAER / ENXAMPAR.....	- 22 -
CONVENTILLO / PATI DE VEINS.....	- 23 -
BALERO / BALDUFA.....	- 24 -
LO / EL (L').....	- 25 -
AL (CI) / EL (CD).....	- 26 -
SOÑAR CON / SOMIAR AMB.....	- 27 -
PICHIRUCHI / PITXIRUTXI.....	- 28 -
MACHU PICCHU / MACHU PICCHU.....	- 29 -
CAPO / FAVA.....	- 30 -
LLANERO SOLTERÓN / LLANERO CONCO.....	- 31 -
INTENDENTE / ESCOMBRIARE.....	- 32 -

PIOLA / PENQUES	- 33 -
AUTITO / COTXET	- 34 -
TÁ-TÉ-TI / TÀ-TÈ-TÍ	- 35 -
LUDO / JOC.....	- 36 -
PANTERA / FURA	- 37 -
RULERO / RUL·LO	- 38 -
CONCORDE / «CONCORD»	- 39 -
MOTU PROPIO.....	- 40 -
MACANAS / POCASOLTADES.....	- 41 -
HIJITO A CASSETTE / XIPOLLEJAR EL SEU FILLET	- 42 -
8. ANGLICISMES.....	- 43 -
SPARRING / SPARRING	- 44 -
FULL-TIME / FULL-TIME.....	- 46 -
COW-BOY / COW-BOY.....	- 47 -
LIVING / LIVING	- 48 -
SEXY / SEXI.....	- 49 -
BOOM / BOOM.....	- 50 -
PULLOVER / JERSEI	- 51 -
SALA – LIVING / SALA – LIVING	- 52 -
LOOK / LOOK	- 53 -
FINISH / FINISH.....	- 54 -
9. CONCLUSIONS	- 55 -
BIBLIOGRAFIA.....	- 56 -

Índex d'il·lustracions

<i>Il·lustració 1: Todo Mafalda, 2012, p.40</i>	- 11 -
<i>Il·lustració 2: Tot Mafalda, 2003, p.70</i>	- 11 -
<i>Il·lustració 3: Todo Mafalda, 2012, p.58</i>	- 12 -
<i>Il·lustració 4: Tot Mafalda, 2003, p.84</i>	- 12 -
<i>Il·lustració 5: Todo Mafalda, 2012, p.90</i>	- 13 -
<i>Il·lustració 6: Tot Mafalda, 2003, p.116</i>	- 13 -
<i>Il·lustració 7: Todo Mafalda, 2012, p.242</i>	- 14 -
<i>Il·lustració 8: Tot Mafalda, 2003, p.238</i>	- 14 -
<i>Il·lustració 9: Todo Mafalda, 20012, p.455</i>	- 15 -
<i>Il·lustració 10: Tot Mafalda, 2003, p.445</i>	- 15 -
<i>Il·lustració 11: Todo Mafalda, 2012, p.29</i>	- 17 -
<i>Il·lustració 12: Tot Mafalda, 2003, p.60</i>	- 17 -
<i>Il·lustració 13: Todo Mafalda, 2012, p.133</i>	- 18 -
<i>Il·lustració 14: Tot Mafalda, 2003, p.39</i>	- 18 -
<i>Il·lustració 15: Todo Mafalda, 2012, p.415</i>	- 19 -
<i>Il·lustració 16: Tot Mafalda, 2003, p.404</i>	- 19 -
<i>Il·lustració 17: Todo Mafalda, 2012, p.45</i>	- 21 -
<i>Il·lustració 18: Tot Mafalda, 2003, p.71</i>	- 21 -
<i>Il·lustració 19: Todo Mafalda, 2012, p.30</i>	- 22 -
<i>Il·lustració 20: Tot Mafalda, 2003, p.60</i>	- 22 -
<i>Il·lustració 21: Todo Mafalda, 2012, p.31</i>	- 23 -
<i>Il·lustració 22: Tot Mafalda, 2003, p.27</i>	- 23 -
<i>Il·lustració 23: Todo Mafalda, 2012, p.85</i>	- 24 -
<i>Il·lustració 24: Tot Mafalda, 2003, p.111</i>	- 24 -
<i>Il·lustració 25: Todo Mafalda, 2012, p.323</i>	- 25 -
<i>Il·lustració 26: Tot Mafalda, 2003, p.314</i>	- 25 -
<i>Il·lustració 27: Tot Mafalda, 2003, p.469</i>	- 26 -
<i>Il·lustració 28: Todo Mafalda, 2012, p.237</i>	- 27 -
<i>Il·lustració 29: Tot Mafalda, 2003, p.233</i>	- 27 -
<i>Il·lustració 30: Todo Mafalda, 2012, p.114</i>	- 28 -
<i>Il·lustració 31: Tot Mafalda, 2003, p.140</i>	- 28 -
<i>Il·lustració 32: Todo Mafalda, 2012, p.114</i>	- 29 -
<i>Il·lustració 33: Tot Mafalda, 2003, p.140</i>	- 29 -
<i>Il·lustració 34: Todo Mafalda, 2012, p.329</i>	- 30 -
<i>Il·lustració 35: Tot Mafalda, 2003, p.323</i>	- 30 -
<i>Il·lustració 36: Todo Mafalda, 2012, p.110</i>	- 31 -
<i>Il·lustració 37: Tot Mafalda, 2003, p.136</i>	- 31 -
<i>Il·lustració 38: Todo Mafalda, 2012, p.270</i>	- 32 -
<i>Il·lustració 39: Tot Mafalda, 2003, p.265</i>	- 32 -
<i>Il·lustració 40: Todo Mafalda, 2012, p.348</i>	- 33 -
<i>Il·lustració 41: Tot Mafalda, 2003, p.341</i>	- 33 -
<i>Il·lustració 42: Todo Mafalda, 2012, p.140</i>	- 34 -
<i>Il·lustració 43: Tot Mafalda, 2003, p.46</i>	- 34 -
<i>Il·lustració 44: Todo Mafalda, 2012, p.293</i>	- 35 -
<i>Il·lustració 45: Tot Mafalda, 2003, p.286</i>	- 35 -
<i>Il·lustració 46: Todo Mafalda, 2012, p.399</i>	- 36 -
<i>Il·lustració 47: Tot Mafalda, 2003, p.391</i>	- 36 -
<i>Il·lustració 48: Todo Mafalda, 2012, p.399</i>	- 37 -
<i>Il·lustració 49: Tot Mafalda, 2003, p.391</i>	- 37 -
<i>Il·lustració 50: Todo Mafalda, 2012, p.441</i>	- 38 -
<i>Il·lustració 51: Tot Mafalda, 2003, p.437</i>	- 38 -
<i>Il·lustració 52: Todo Mafalda, 2012, p.449</i>	- 39 -
<i>Il·lustració 53: Tot Mafalda, 2012, p.442</i>	- 39 -
<i>Il·lustració 54: Tot Mafalda, 2003, p.479</i>	- 40 -

<i>Il·lustració 55: Todo Mafalda, 2012, p.449</i>	- 41 -
<i>Il·lustració 56: Tot Mafalda, 2003, p.442</i>	- 41 -
<i>Il·lustració 57: Todo Mafalda, 2012, p.436</i>	- 42 -
<i>Il·lustració 58: Tot Mafalda, 2003, p.426</i>	- 42 -
<i>Il·lustració 59: Todo Mafalda, 2012, p.444</i>	- 44 -
<i>Il·lustració 60: Tot Mafalda, 2003, p.434</i>	- 44 -
<i>Il·lustració 61: Todo Mafalda, 2012, p.95</i>	- 45 -
<i>Il·lustració 62: Tot Mafalda, 2003, p.120</i>	- 45 -
<i>Il·lustració 63: Todo Mafalda, 2012, p.127</i>	- 46 -
<i>Il·lustració 64: Tot Mafalda, 2003, p.33</i>	- 46 -
<i>Il·lustració 65: Todo Mafalda, 2012, p.109</i>	- 47 -
<i>Il·lustració 66: Tot Mafalda: 2003, p.135</i>	- 47 -
<i>Il·lustració 67: Todo Mafalda, 2012, p.439</i>	- 48 -
<i>Il·lustració 68: Tot Mafalda, 2003, p.431</i>	- 48 -
<i>Il·lustració 69: Todo Mafalda, 2012, p.36</i>	- 49 -
<i>Il·lustració 70: Tot Mafalda, 2003, p.65</i>	- 49 -
<i>Il·lustració 71: Todo Mafalda, 2012, p.466</i>	- 50 -
<i>Il·lustració 72: Tot Mafalda, 2003, p.459</i>	- 50 -
<i>Il·lustració 73: Todo Mafalda, 2012, p.409</i>	- 51 -
<i>Il·lustració 74: Tot Mafalda, 2003, p.401</i>	- 51 -
<i>Il·lustració 75: Todo Mafalda, 2012, p.99</i>	- 52 -
<i>Il·lustració 76: Tot Mafalda, 2003, p.125</i>	- 52 -
<i>Il·lustració 77: Todo Mafalda, 2012, p.394</i>	- 53 -
<i>Il·lustració 78: Tot Mafalda, 2003, p.383</i>	- 53 -
<i>Il·lustració 79: Todo Mafalda, 2012, p.197</i>	- 54 -
<i>Il·lustració 80: Tot Mafalda, 2003, p.193</i>	- 54 -

1. INTRODUCCIÓ

1.1. MOTIVACIONS INICIALS I OBJECTIUS DEL TREBALL

De traduccions, n'hi ha de molts tipus: traducció jurídica, traducció audiovisual, traducció literària, traducció científica... En aquest treball, però, parlarem de la traducció del còmic i veurem la dificultat que aquest tipus de traducció comporta tot analitzant la traducció d'un conegut còmic.

Des de ben petita la meva mare em va introduir a la lectura, molt abans que ho fessin a l'escola. Al llarg de tots aquests anys m'ha anat introduint a diversos llibres i autors, tot i que sempre recordaré amb gran afecte el dia que va ensenyar-me els còmics on hi apareixia una nena que portava el nom de Mafalda. Aquesta nena argentina, després de mig segle, segueix captivant generacions amb els seus diàlegs crítics i a la vegada irònics sobre la societat. Tot i estar ambientada en un context de fa 50 anys, moltes de les seves reflexions i de les seves crítiques són vigents encara avui en dia. És aquí on crec que resideix una de les claus del seu èxit.

Mafalda és la tira còmica llatinoamericana més venuda al món i s'ha traduït fins a 30 idiomes. Jo, personalment, sempre l'havia llegida en l'idioma original, el castellà argentí, tot i ser el català la meua llengua materna. Quan vaig començar a estudiar el grau de Traducció i Interpretació els meus hàbits de lectura van canviar: el cert és que sempre intento llegir en l'idioma original amb què ha estat escrita una obra, sempre que tingui prou coneixements d'aquella llengua; tanmateix, si per algun motiu llegeixo un llibre traduït intento buscar-ne l'original i comparar totes dues versions. I això és el que he fet amb l'obra de *Mafalda*. Fa cosa d'un any vaig veure a la biblioteca del meu poble una versió catalana de totes les tires de *Mafalda*. Immediatament, el llibre em va despertar la curiositat en mi. En començar a llegir, i fent memòria d'alguna de les tires en versió original, inevitablement vaig començar a comparar l'original amb la traducció. D'aquí va sorgir la idea del meu treball de fi de grau.

Un cop triat el tema al voltant del qual tractaria el meu TFG, em vaig marcar els següents objectius:

- Descobrir les dificultats que comporta traduir un còmic
- Demostrar que traduir entre llengües properes és més complicat del que sembla a simple vista
- Fer una proposta de reedició de la traducció al català del còmic de *Mafalda*

1.2. CONTINGUT DEL TREBALL

El treball està dividit principalment en cinc parts.

Una primera part on exposo les motivacions, els objectius principals i el contingut del treball.

Una segona part que podríem definir com a part teòrica. En aquesta part parlo de les característiques principals dels còmics i del tipus de llenguatge emprat en aquest gènere, i del concepte de traducció subordinada, tipus de traducció que inclou la traducció dels còmics.

Una tercera part que tracta, en línies general, sobre les característiques principals de l'obra de *Mafalda* (context social, històric i polític de l'obra, personatges i tractament de l'humor,).

Una quarta part on s'explica, breument, en què consisteix l'apartat pràctic del treball.

Una cinquena part que inclou l'anàlisi contrastiva, lingüística i cultural d'un recull de quaranta tires de *Mafalda* en la seva versió original i la traducció a català.

Una sisena part que recull les conclusions extretes després d'haver realitzat l'anàlisi de les quaranta tires.

I finalment, l'apartat de les referències bibliogràfiques.

2. EL CÒMIC

2.1. TRADUCCIÓ SUBORDINADA

Depenent de la nostra cultura, concebem el còmic d'una manera o d'una altra. En sentir la paraula còmic molts potser pensaran en els superherois de la *Marvel*, d'altres en les aventures d'*Astèrix* i *Obèlix* i d'altres en el fenomen més recent del *manga*. Però, què és un còmic? Quines en són les característiques? I com afecten al procés de traducció?

Segons el DIEC, un còmic és 'una història explicada mitjançant una successió de vinyetes que contenen il·lustracions i text alhora.' Thierry Groensteen (*The System of Comics*, 1999) descriu els còmics com «un tipus de narrativa en què domina l'element visual». En un còmic, les imatges no només acompanyen les paraules, sinó que els donen un sentit. De la mateixa manera que les paraules no només tenen un significat purament verbal, sinó que estan subjectes a una força visual. D'alguna manera les paraules són part de les imatges i acaben de donar-hi forma. Text i imatge per separat no tindrien sentit, ja que tots dos elements es complementen.

Aquesta combinació entre text i imatge és una de les principals dificultats a la qual s'enfronta el traductor a l'hora de traduir un còmic. És aquesta complexitat, precisament, que ha portat nombrosos teòrics a realitzar estudis en aquest àmbit.

Jukka Heiskanen (1990), per exemple, afirma que els còmics abracen molts dels aspectes que són considerats com els més difícils de traduir, com ara el diàleg, l'humor i els fets historico-culturals. Zanettin (2010) suggereix que «la traducció de còmics s'ha de tractar com una traducció intercultural entre els ambients semiòtics culturalment determinats i les dimensions de temps i espai». Per a Koponen (2004), «el text visual pot limitar el traductor, i el text meta pot ser que no funcioni si el traductor no considera l'efecte que tenen les imatges». Hi ha altres teòrics, com ara Hatim i Mason, que en els seus estudis fan referència als còmics quan parlen d'estratègies de traducció a l'hora de traduir jocs de paraules o de tècniques de compensació.

Al voltant d'aquesta combinació de diferents tipus de signes (visual i textual), s'ha creat un concepte específic de traducció que inclou la traducció dels còmics. Tradicionalment, els estudis que s'han fet sobre traducció s'han fet des d'un punt de vista més aviat lingüístic. Tot i així, quan trobem una traducció en què, a part de text, també hi ha imatges, com és el cas dels còmics, la tasca del traductor es veu restringida i condicionada per aquest segon element, que són les imatges. Aquest tipus de traducció rep el nom de «traducció subordinada».

Desde el momento en que la traducción no sea únicamente de textos escritos, sino que éstos estén en relación con otros medios (imagen, música, lengua oral, etc.) la tarea del traductor se ve complicada y a la vez limitada (o subordinada) por éstos. (Mayoral, Kelly & Gallardo, 1986)

Tot i que aquesta definició es remunta als anys 80, al llarg del segle XXI també trobem altres autors que s'han referit a aquest concepte:

Por subordinada se entiende aquella traducción en la que el texto se encuentra acompañado y, en mayor o menor medida, sometido a códigos extralingüísticos (visuales, sonoros y tipográficos fundamentalmente) que restringen y encauzan el margen de actuación del traductor. (Valero, 77, 2000)

We here define constrained translation as translations that are, for practical or commercial reasons, spatially limited, such as, for instance, advertisements with brief and catchy slogans,

cartoons, comics and subtitles [...] They [comics] are limited spatially in that translations must fit into balloons or panels, and in that they have specific objective. (Grun and Dollerup, 2003)

Són, precisament, aquestes restriccions descrites tant per Valero com per Grun & Dollerup les que tractarem a continuació.

Principalment, en la traducció subordinada podem trobar amb dos tipus de restriccions.

Per una banda, l'espai. Aquest tipus de traduccions estan condicionades per uns espais delimitats que en moltes ocasions ens impedeixen afegir-hi explicacions o notes a peu de pàgina. En el cas del còmic, és força estrany trobar-hi notes a peu de pàgina, ja que aquestes resten fluïdesa a la lectura, fet que caracteritza els còmics. A més a més, la disposició de vinyetes i bafarades fa que l'espai del qual disposa el traductor sigui altament limitat i no hi hagi marge per a afegir-hi cap mena d'explicació. El traductor ha d'aconseguir trobar un equivalent, que no només transmeti allò que diu l'original, sinó que també encaixi "físicament" en l'espai de les bafarades.

A totes aquestes restriccions d'espai, que limiten la llibertat del traductor, se les ha comparades amb la sincronia dels llavis a la qual s'ha d'enfrontar un traductor audiovisual.

El debate en la traducción de cómics se ha caracterizado por la perspectiva que la presencia de los globos son una limitante a la libertad del traductor, operando de forma muy similar a la sincronía de labios en el doblaje. (Celotti: 34).

A part del text que hi ha a les bafarades, també podem trobar-hi altres elements a traduir. Per exemple, el text narrat, que normalment trobem a la part superior del dibuix, o altres elements lingüístics, fora de les bafarades i de la narració, els quals queden integrats a les imatges. Aquests elements poden ser des de rètols situats a carrers, publicacions (diaris, revistes, llibres etc.), inscripcions, marques comercials... Dins d'aquest grup també hi entren les onomatopeies¹. Aquestes paraules poden arribar a fondre's amb els dibuixos, de manera que adapten altres formes (es deformen, s'allarguen, s'estiren...).

D'altra banda, el marge de desviació de l'original és una altra de les restriccions que trobem a l'hora de traduir un còmic. És a dir, si hi ha una imatge que descriu una situació concreta en relació amb allò que diuen els personatges del còmic, això resta les possibilitats de realitzar traduccions que incloguin algun tipus d'adaptació cultural, ja que estarem condicionats per allò que aparegui en la imatge. Per tant, la sincronia entre els elements textuais i els elements visuals és màxima quan parlem dels còmics. La interrelació entre text i imatge dels còmics exigeix una lectura i una traducció més acurades, ja que el significat d'un depèn de l'altre. «Este sincronismo lo debemos entender como la concordancia entre señales emitidas a fin de comunicar un mismo mensaje.» (Mayoral, Kelly, Gallardo, 99, 1986).

Un cop assimilades aquestes restriccions espai-imatge, que condicionen la traducció dels còmics, principalment per qüestions de llibertat de traducció i d'adaptació, ens hem d'enfrontar a la llengua i als possibles problemes lingüístics que tota traducció comporta. En el cas dels còmics hem de tenir en compte que ens enfrontem a una literatura d'entreteniment amb unes finalitats humorístiques i lúdiques, especialment. Per tal d'aconseguir aquest efecte, el còmic fa servir un tipus llenguatge en particular que descriurem en el següent apartat.

¹ Al llarg de la història s'han fet nombrosos estudis pel que fa a la traducció de les onomatopeies. Atès que és un tema molt extens, el qual no podríem abraçar ni incloure en el nostre treball, per qüestions bàsicament de limitació d'espai, he decidit no tractar aquest tema i centrar-me en d'altres. L'estudi de la traducció de les onomatopeies de Mafalda necessitaria un treball a part.

2.2. EL LENGUATGE DEL CÒMIC

Ingrid Cáceres Würsing (1995) tracta el tema de la traducció de còmics i enumera una llista d'elements que caracteritzen els còmics:

1. El·lipsi sintagmàtica
2. Preponderància de la oració simple
3. Abundància d'onomatopeies
4. Jocs de paraules
5. Abundància d'interjeccions
6. Abundància d'oracions exclamatives
7. Vocabulari informal
8. Insults
9. Abreviatures
10. Diminutius i augmentatius

Personalment, a aquesta llista, hi afegiria algun altre element, com ara l'absència de descripcions i la narració accelerada.

3. MAFALDA

Probablement hi deu haver poques obres que hagin il·lustrat una societat tan bé com ho fa Mafalda. En concret, és el sector de la classe mitjana el que veiem reflectit al llarg de tota l'obra. Tanmateix no se'ns mostra la classe mitjana argentina com un sector homogeni, sinó que s'hi estableixen confrontacions, principalment generacionals i ideològiques, entre els diferents membres d'aquesta classe mitjana.

A través de l'humor, moltes vegades per mitjà d'un acudit o d'un joc de paraules, es construeix un quadre de lectura en què les paraules a més de descriure la situació quotidiana dels personatges, també representen els estereotips de certs membres de la classe mitjana argentina. Aquests personatges són espectadors dels problemes que hi ha al món, però també en són víctimes. Servint-se d'aquests personatges i de l'humor, *Mafalda* fa una crítica de la situació política, econòmica i social d'Argentina i del món dels anys 1960-70.

3.1. CONTEXT SOCIAL, HISTÒRIC I POLÍTIC DE L'OBRA

Joaquín Salvador Lavado Tejón (Mendoza, Argentina, 17 de juliol del 1932), més conegut com Quino, va dibuixar per primera vegada la *Mafalda* l'any 1962, tot i que aquella versió no va sortir mai a la llum. Oficialment, com a personatge de còmic, *Mafalda* va néixer l'any 1964. D'altra banda, va ser l'any 1973 quan Quino va deixar de dibuixar.

A l'Argentina, el període que engloba aquests 9 anys (del 1964 fins el 1973) es caracteritza per haver estat una etapa molt fosca, sobretot per la gran inestabilitat política. Les qüestions que es tracten al còmic engloben problemes que afectaven la societat argentina en aquella època: la democràcia, el racisme, les injustícies socials, etc.

A escala mundial, durant aquesta mateixa època, trobem fets històrics com ara la guerra freda, el comunisme, la guerra del Vietnam, la superpoblació o les armes nuclears. Durant aquells anys, bàsicament podem fer una divisió de la societat en dos grups: per una banda els països del bàndol nord-americà, és a dir, aquell països que caminaven cap a la democràcia; i per l'altra els del bàndol la URSS, és a dir el bàndol comunista.

En l'àmbit de la ciència s'inicia l'era espacial, quan la URSS llança el primer satèl·lit artificial, l'Sputnik. Els Estats Units, que no podien quedar-se enrere en aquesta cursa per a conquerir l'espai, envia l'any 1969 el primer home que trepitjarà la lluna, Neil Armstrong.

Culturalment, són els anys del moviment hippy, el qual postulava, de manera pacífica, el rebuig de la societat materialista. Musicalment parlem de l'auge del rock and roll, amb la dissolució dels Beatles els anys 70.

3.2. PERSONATGES

Podríem dir que els personatges d'aquest còmic representen "dues realitats". D'una banda la realitat dels nens que van a l'escola, que juguen al carrer i que fan malifetes; i d'altra banda la realitat del moment en què els ha tocat viure. És precisament el fet de ser nens el que fa tan especials aquests personatges. Des de la perspectiva innocent de la infància es tracten temes de caire polític i social d'una importància cabdal. És a dir, es preocupen i parlen de temes que no són els "normals" tenint en compte l'edat que tenen. El que fa Quino és plasmar reflexions i pensaments propis d'un adult a través de la figura del nen.

A més de les característiques individuals de cada personatge, els personatges representen unes característiques col·lectives que defineixen un sector determinat de la població argentina de classe mitjana. A continuació veurem com són i què representen els diferents personatges d'aquest còmic.

Mafalda: protagonista de l'obra que porta el seu nom. Pertany al sector de la societat que està en constant moviment, que lluita per allò que vol, que lluita pels seus somnis i que lluita per voler "ser algú a la vida". Podem veure tot això a través de les inquietuds que té, de l'inconformisme permanent i de les dures crítiques que fa a la societat. Mafalda representa valors com ara la democràcia, l'assoliment de la llibertat, el feminisme, la llibertat d'expressió i la pau. Per l'edat que té, és una nena molt curiosa, fins al punt que es preocupa massa per tot allò que passa al món; tanmateix les seves reflexions crítiques sempre tenen un punt d'esperança. A més a més, tampoc no suporta les injustícies i somia que algun dia la pau regnarà al món.

Susanita: possiblement és el personatge que entra més en conflicte amb la Mafalda, ja que les seves idees de futur i la seva manera de concebre la vida hi són totalment oposades. Podríem dir que la Susanita accepta aquelles injustícies que la Mafalda no suporta. Representa aquell sector de la societat que discrimina i que es creu millor que els altres. Valors com ara la tradició i el conservadorisme, el racisme, el masclisme, els somnis de la vida burgesa i l'esperit matern, són els que la caracteritzen. Les úniques aspiracions que té la Susanita de cara al futur són arribar a ser esposa, mare i mestressa de casa. A més a més, té una relació estranya amb el sexe oposat. Per una banda, busca constantment un marit per al futur, però, per altra banda, entra en conflicte amb els personatges masculins i els humilia cada vegada que té l'ocasió de fer-ho.

Manolito: en Manolito representa el capitalisme i el sector comerciant. La seva obsessió pels diners i els negocis és tal, que s'aïlla de la resta de la societat i, sobretot, dels seus amics. És, per exemple, l'únic que treballa (a més d'anar a l'escola). A través d'aquest personatge, Quino representa i satiritza la cobdícia dels humans. En Manolito també és conegut per ser el personatge més bèstia del còmic. La seva família és la representació de la immigració espanyola. Tant ell com el seu pare comparteixen aquesta obsessió pels negocis i la por que algun dia els puguin faltar els diners. Aquest vincle tan fort que tenen amb els diners dona lloc a tires còmiques que provoquen situacions gairebé absurdes.

Libertad: la Llibertat és probablement el personatge més semblat a la Mafalda, pel que fa a la seva manera de ser. És crítica i desitja que les coses canviïn, és per això que apareix sempre parlant de la revolució social. Tot i així no accepta les opinions dels altres, aspecte amb què es diferencia amb la Mafalda. Representa valors com ara el socialisme, la utopia i, com el seu propi nom indica, la llibertat. La seva condició física (és una nena exageradament baixeta per la seva edat) reflecteix la manca de llibertat que hi havia en aquella època.

Felipe: en Felipe també comparteix algunes de les preocupacions que té la Mafalda, però no s'hi implica tant. Tot i preocupar-se per allò que passa al món, les preocupacions principals que té són a nivell personal. És un nen extremadament tímid i reservant, força innocent per la seva edat i amb una manca de voluntat i confiança en si mateix. Representa aquell sector de la societat somiador, insegur, amb una personalitat dèbil i que pensa que canviar el món és una cosa massa complicada per a ells, perquè en el fons la seva inseguretat fa que tinguin por dels canvis. A diferència de la Mafalda, veu la vida més senzilla, més com el nen que és. En Felipe és el somiador que tots portem dins. Passa els dies perdent el temps imaginant què serà de gran o que és un vaquer de l'oest. Aquesta és l'al·lusió de Quino del somni americà, un nen somiador amb molta imaginació que té ambicions per conquerir altres mons.

Miguelito: representa el sector egoista de la societat, aquells que viuen "en el seu món", és a dir, aquell tipus de persones que no s'interessen ni es preocupen per allò que passa al món. És un nen egocèntric que viu més preocupat per la seva vida personal, que no pas per la societat en general.

Guille: el germà petit de la Mafalda. Aquest personatge representa la innocència i la ingenuïtat. Tot i així, en Guille és un nen força descarat i rebel per la seva edat.

Pares de la Mafalda: aquests dos personatges representen el sector passiu de la societat. Tot i pensar en la situació política del país i queixar-se constantment de l'economia, no fan res per lluitar-hi en contra o intentar millorar-ho. Potser representen un sector de la societat més aviat resignat, que ha acceptat que allò és el que els toca viure i que són les generacions futures les que han de lluitar pel canvi. La mare és la típica mestressa de casa i el pare és un d'aquells treballadors als quals no paguen quan toca i que sempre està fent números per arribar a final de mes.

3.3. LA TRADUCCIÓ DE L'HUMOR DE MAFALDA

L'humor de Quino és el típic humor àcid que caracteritza l'humor argentí. L'autor, a través d'aquest humor, envia constantment missatges de contingut social als lectors. Un dels recursos que fa servir Quino és la reducció a l'absurd de les situacions quotidianes. Amb freqüència, l'humor busca treure un somriure al públic com a mitjà d'enfrontar-se amb la realitat.

Sovint es diu que l'humor és una de les característiques textuais més difícils de traduir. Fins i tot es considera difícil establir-ne una definició. Es pot considerar que parlar d'humor és el mateix que parlar d'efecte humorístic, i que, per tant, la traducció de l'humor no és altra cosa que aconseguir el mateix efecte humorístic de l'original. En el cas dels còmics, aquest humor no només el trobem en les paraules, sinó també en les imatges. Per tant, per al traductor la dificultat és doble.

L'humor és diferent per a cada cultura el sentit de l'humor varia depenent del públic. Mentre que podríem dir que tothom plora per les mateixes coses, a tothom no li fan gràcia les mateixes coses. El traductor pot optar per dues opcions: o bé orientem la traducció a la cultura d'origen (testimoni cultural, però possible pèrdua de l'efecte humorístic en el text meta) o bé a

la cultura d'arribada (humor equivalent, però pèrdua de la fidelitat a la cultura original). Aquesta última opció no sempre serà possible, ja que, com bé sabem, estem altament condicionats per les imatges i el nostre marge de maniobra i adaptació és inferior. Així, doncs, la tasca del traductor és prou complicada: no només ha d'intentar conservar la intenció humorística del text original, sinó que ha de procurar que la tira còmica sigui comprensible pels lectors del text meta. El traductor ha de conèixer bé la cultura del text meta per no caure en traduccions sense sentit o sobretraduccions, ja que, moltes vegades, és aquesta interrelació entre elements textuais i elements culturals la que dóna sentit a una tira còmica.

Segons Siulnas, «l'humor argentí té molt a veure amb la idiosincràsia de l'argentí, amb la seva rapidesa, la seva picardia». Mentrestant, a l'humor català se'l compara sovint amb l'anglès, un humor irònic i intel·ligent.

4. METODOLOGIA I ESTRUCTURA DE LA PART PRÀCTICA

Un cop vistes les dificultats de la traducció del còmic, les característiques principals pel que fa a aquestes obres i navegar una mica pel món de *Mafalda*, passarem a la part pràctica del treball, la qual conté una anàlisi contrastiva, lingüística i cultural, de quaranta tires de l'obra de Mafalda.

He dividit aquesta anàlisi en quatre apartats, en què tracto diferents qüestions com ara els jocs de paraules, els referents culturals, els anglicismes i la correcció lingüística.

Per a cada apartat (jocs de paraules, referents culturals, anglicismes i correcció lingüística) he redactat una part introductòria teòrica i, a continuació, presento els casos d'anàlisi, encapçalats amb les tires còmiques, tant en català com en la versió original argentina, que contenen els problemes de traducció a analitzar. Per tal de fer més visual aquesta anàlisi i que no fos massa carregosa, considerant el nombre de tires còmiques seleccionades, he dissenyat unes fitxes d'anàlisi, les quals estan dividides de la manera següent:

TÍTOL DE L'APARTAT	
EXPRESSIÓ EN EL TO	EXPRESSIÓ EN EL TM
ANÀLISI	
EXPOSICIÓ, ANÀLISI I RESOLUCIÓ DEL PROBLEMA DE TRADUCCIÓ DETECTAT.	
PROPOSTA DE TRADUCCIÓ	
REDACCIÓ FINAL D'UNA POSSIBLE TRADUCCIÓ.	

5. JOCS DE PARAULES

Un dels reptes més grans als quals s'enfronta un traductor és la traducció dels jocs de paraules. Els jocs de paraules són recursos lingüístics basats en l'ambigüitat i el significats de les paraules; els jocs de paraules exploten al màxim les possibilitats d'una llengua. Així, doncs, és normal que es parli dels jocs de paraules com un dels elements que requereixen més creativitat per part dels traductors. La intraductibilitat dels jocs de paraules és un dels conceptes que més apareix en els estudis sobre la relació entre jocs de paraules i traducció.

Entre els teòrics que defensen la intraductibilitat, trobem, per exemple, Rabadán. Segons aquesta autora, els jocs de paraules són una zona d'inequivalència entre llengües, i aquesta inequivalència s'identifica amb la intraductibilitat.

Tot i així, la majoria d'autors que han fet estudis en aquest àmbit pensen que, tot i presentar un alt grau de dificultat, sí que es possible traduir els jocs de paraules.

Principalment, hi ha dues opcions a l'hora d'enfrontar-nos a un joc de paraules:

- ❖ Mantenir-lo, traduint el joc de paraules de manera literal si ens funciona en el TM (normalment això es pot fer quan la traducció es du a terme entre llengües properes), o substituir-lo per un altre joc de paraules en la llengua d'arribada.
- ❖ Ometre el joc de paraules, cenyint-nos només a traduir el significat.

LLAMADO-OCUPADO / CRIDA-COMUNICAT

Il·lustració 1: *Todo Mafalda*, 2012, p.40

Il·lustració 2: *Tot Mafalda*, 2003, p.70

JOC DE PARAULES	
LLAMADO – OCUPADO	CRIDA - COMUNICANT
ANÀLISI	
<p>Aquest joc de paraules és molt difícil de traduir plenament. En la versió original juguen amb paraules de l'àmbit telefònic. En castellà, el verb <i>llamar</i> tant pot voler dir telefonar com cridar. A més a més, en la versió original les dues paraules emprades per fer el joc de paraules (<i>llamado</i> i <i>ocupado</i>) son formes del participi. En català, en fer servir la paraula <i>crida</i> es perd aquest joc de paraules.</p>	
PROPOSTA DE TRADUCCIÓ	
<p>La meua proposta seria deixar de banda l'àmbit telefònic, ja que amb la paraula <i>crida</i> no ens funciona, i fer un joc de paraules amb el verb <i>cridar</i>.</p> <p>Per exemple:</p> <p>—El papa ha fet una nova crida a la pau —I, com sempre, ningú no li ha contestat, oi?</p> <p>O bé:</p> <p>—El papa ha fet una nova crida a la pau —I, com sempre, no ha rebut resposta, oi?</p>	

HIPO-HIPOTECAS / SINGLOT-SINGLOTEQUES

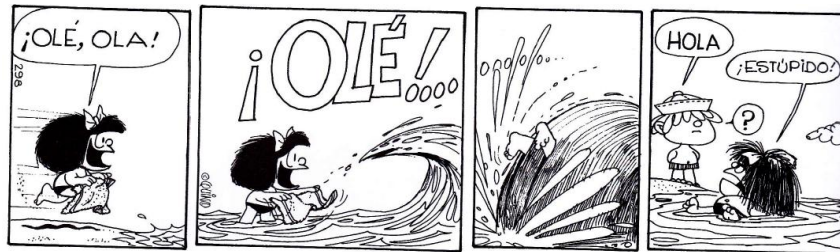
Il·lustració 3: *Todo Mafalda*, 2012, p.58

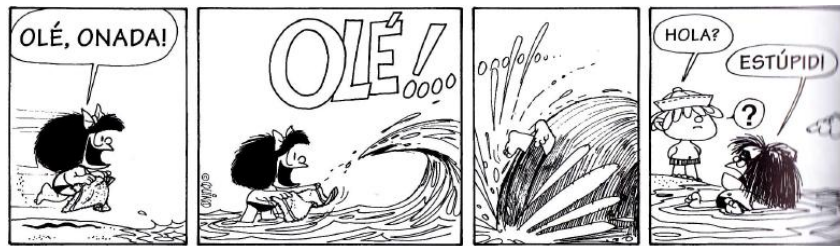
Il·lustració 4: *Tot Mafalda*, 2003, p.84

JOC DE PARAULES	
HIPO - HIPOTECAS	SINGLOT - SINGLOTEQUES
ANÀLISI	
<p>Mentre que en castellà la paraula <i>hipoteca</i> existeix, en català <i>singloteca</i> no vol dir re. En aquest cas el traductor ha optat per inventar-se una paraula per mantenir el joc de paraules:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ En castellà: <i>hipo</i> + <i>-teca</i> (del mot gr. <i>théke</i>, 'dipòsit') = <i>hipoteca</i> : 'lloc on es guarden els <i>hipos</i>' (a més del significat real de la paraula). ➤ <i>singlot</i> + <i>-teca</i> (del mot gr. <i>théke</i>, 'dipòsit') = <i>singloteca</i> : 'lloc on es guarden <i>singlots</i>'. 	
PROPOSTA DE TRADUCCIÓ	
<p>Si volguéssim tant mantenir el joc de paraules com fer servir una paraula que ja existeix, podríem recórrer a la paraula singladura ('Dia de navegació, camí que fa la nau en 24 hores, comptades de migdia a migdia').</p> <p>El sufix <i>-dura</i> prové del llatí <i>-ura</i>, que significa 'acció i efecte de'. Llavors, en el joc de paraules, <i>singladura</i> podria voler dir una cosa com ara: 'efectes del singlot'. Això no obstant, per tal de mantenir el joc de paraules hauria de canviar-se tot el context. Per exemple:</p> <ul style="list-style-type: none"> —No t'amoïnis, ja et passarà aquest singlot. A més a més, el singlot no desmereix ningú. No has sentit a parlar de les singladures? —Les singladures són els efectes que un pateix en contraure singlot. N'hi ha de molt famosos. N'hi ha de Verdi, de Colom. —N'hi ha un de molt curiós que va patir Napoleó en contraure singlot de tant dir la paraula 'Egipte'. Després també existeix el de Xècspir, i un altre de... <p>Tot i que potser és una opció una mica forçada, aquesta paraula ens serveix per mantenir el joc de paraules sense necessitat d'inventar-nos-en una de nova.</p>	

OLÉ-OLA-HOLA / OLÉ-ONADA-HOLA

Il·lustració 5: *Todo Mafalda*, 2012, p.90

Il·lustració 6: *Tot Mafalda*, 2003, p.116

JOC DE PARAULES	
OLÉ- OLA- HOLA	OLÉ – ONADA – HOLA
ANÀLISI	
<p>Altres vegades ens tornem a trobar amb un joc de paraules gairebé impossible de traduir plenament.</p> <p>En primer lloc, perquè en castellà les paraules <i>ola</i> i <i>hola</i>, es pronuncien de forma igual, mentre que en català tenim dues paraules diferents per a definir aquests conceptes: <i>onada</i> i <i>hola</i>. En castellà, el fet que aquestes dues paraules es pronuncien de manera idèntica fa que es pugui establir el joc de paraules, una certa musicalitat que en català es perd.</p> <p>En segon lloc, entre el <i>olé</i>, <i>ola</i> i <i>hola</i>, fonèticament només hi varia el so de la <i>e</i> a la <i>a</i>. Per la qual cosa, a l'hora de llegir les tres paraules s'estableix una sonoritat que en català no tenim (<i>olé</i>, <i>onada</i>, <i>hola</i>).</p>	
PROPOSTA TRADUCCIÓ	
<p>El que faria aquí és deixar de banda el món taurí, és a dir, prescindir de la paraula <i>olé</i>, que a més no té un ús normatiu, i establir un nou joc de paraules.</p> <p>Fent servir la interjecció <i>ei</i>, que tant es pot fer servir per a cridar l'atenció, en aquest cas a l'onada, com per a saludar.</p> <p>A més a més, també substituiria <i>onada</i> per <i>ona</i>, ja que en ser una paraula més curta, penso que dona més agilitat a la tira còmica a l'hora de llegir-la.</p> <p>Per exemple:</p> <ul style="list-style-type: none"> —EI, ONA! —EI! —EI? —ESTÚPID 	

ESTUM / AQUESTUM

Il·lustració 7: *Todo Mafalda*, 2012, p.242

Il·lustració 8: *Tot Mafalda*, 2003, p.238

JOC DE PARAULES	
ESTUM	AQUESTUM
ANÀLISI	
<p>Aquest joc de paraules no es pot traduir plenament. Tot i així, crec que és un error traduir ¿Y ESTUM? per I AQUESTUM?, ja que jo aquest ¿Y ESTUM? faria referència a ¿Y ESTO? i no pas a ¿Y ESTE?. Per tant, partint d'aquesta base, ESTUM (ESTO) en català hauria de ser alguna cosa com ara AIXUM (AIXÒ).</p>	
PROPOSTA TRADUCCIÓ	
<p>ERRARE HUMANUM EST</p> <p>—I AIXUM?</p>	

SUCIEDAD / SUOCIETAT

Il·lustració 9: *Todo Mafalda*, 20012, p.455

Il·lustració 10: *Tot Mafalda*, 2003, p.445

JOC DE PARAULES

SUCIEDAD

SUOCIETAT

ANÀLISI

Joc de paraules molt difícil de traduir plenament. Mentre que en castellà si agafem la paraula *sociedad* i canviem la *o* per la *u* obtenim una nova paraula amb un significat diferent (*suciedad*) en català no funciona, ja que l'equivalent, per significat, seria *brutícia* o *porqueria*. A més a més, la opció triada pel traductor, *suocietat*, no vol dir res en català.

Si volguéssim seguir aquest joc de paraules de canviar una lletra de la paraula *societat* i obtenir una altra paraula, amb un significat diferent, podríem canviar la *o* per la *a* i així obtenir la paraula *sacietat*.

PROPOSTA DE TRADUCCIÓ

- Avui que vivim en una societat moderna...
- Sacietat moderna?
- Societat moderna
- Zoocietat moderna?

6. ELEMENTS CULTURALS

Els còmics són productes culturals. La traducció d'un còmic a una altra llengua és bàsicament la traducció cap a una altra cultural visual; o sigui, que no només hi entren en joc diferents llengües, sinó que també diferents cultures. La llengua reflecteix la cultura d'una societat i aquesta relació entre llengua i cultura es veu principalment a través del lèxic.

Principalment, les els elements culturals fan referència a:

- a. Costums i tradicions, fets històrics, obres, llegendes, mites i creences.
- b. "Àrees de cultura" (Santoyo, 1994: 142), que són aquelles àrees de la realitat on es reflecteixen les peculiaritats culturals de cada poble. Diversos autors han donat diferents noms a aquestes "àrees de cultura", com ara "zones de cultura" (Santoyo, 2002: 146) o "zones *overt*" (Rabadán, 1991: 164). Aquestes "àrees de cultura" són per exemple la gastronomia o els esports.
- c. Expressions basades en metàfores.

Per tant, cada cultura té les seves particularitats, les quals es plasmen a través de la llengua. El problema el trobem quan dins la llengua es donen inequivalències translingüístiques. Aquestes inequivalències provenen dels buits semàntics, els quals poden ser de dos tipus: referencials, aquells que representen objectes o conceptes absents en una altra llengua, o lingüístics, aquells que representen conceptes no lexicalitzats de la mateixa manera en l'altra llengua.

Per a cada referent cultural, cal trobar un altre referent que tingui una significació semblant i que tingui el mateix efecte comunicatiu, en aquest cas còmic.

Bàsicament hi ha tres tècniques a l'hora de traduir aquests elements culturals: la traducció literal, la substitució cultural o adaptació, i la paràfrasis o explicació.

Un dels problemes que es presenta en l'obra de *Mafalda* és la pèrdua important d'elements culturals en la traducció. Per exemple, el personatge de Don Manolo, immigrant provinent d'Espanya, amb el seu accent espanyol i el seu món reduït al seu magatzem, té un certa gràcia en el context argentí; de la mateixa manera que la professió de la mare de la Libertad, la qual és traductora del francès, i tenint en compte tot el que França representa en termes de llibertat, té una certa connotació que es perdria en una traducció cap al francès.

ALFAJOR / ROSQUILLA

Il·lustració 11: *Todo Mafalda*, 2012, p.29

Il·lustració 12: *Tot Mafalda*, 2003, p.60

QÜESTIONS CULTURALS

L'*alfajor* és un pastisset típic de l'Argentina, format per rodanxes de massa adherides una amb l'altre amb dolç i de forma rodona.

Aquí la gràcia és que, per la seva forma, es podria confondre amb un io-io.

ANÀLISI

El mot *rosquilla* funciona dins el context, ja que tindria la mateixa forma rodona que un *alfajor* i es podria fer servir per confondre-la amb un io-io. D'altra banda, però, es perd el matís cultural.

PROPOSTA DE TRADUCCIÓ

En aquest cas podríem recórrer a la tècnica de l'adaptació, per tal de mantenir aquest matís cultural. En el nostre país hi ha altres pastissos típics que ens podrien servir igualment en aquest context. Per exemple, els **panellets** o els **bunyols de vent**. Tenen aquesta forma rodona que té l'*alfajor* i que, per tant, ens podrien fer confondre'ls amb un io-io i, a més a més, són dolços típics de Catalunya.

BEN CASEY / HIPÓCRATES

Il·lustració 13: *Todo Mafalda*, 2012, p.133

Il·lustració 14: *Tot Mafalda*, 2003, p.39

QÜESTIONS CULTURALS

BEN CASEY

HIPÓCRATES

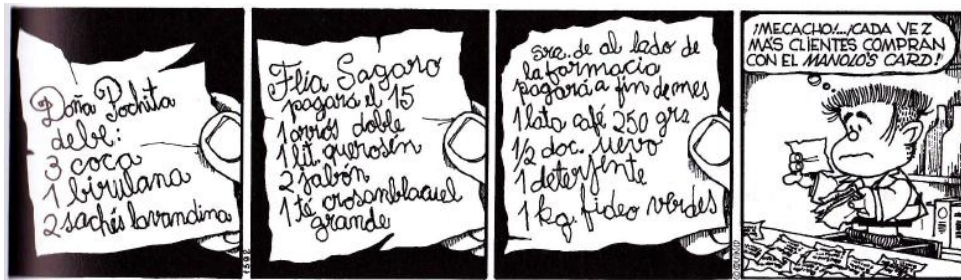
ANÀLISI

Ben Casey era una sèrie de televisió americana dels anys 60. Era una sèrie de metges i Ben Casey, a més de donar nom a la sèrie, n'era el protagonista.

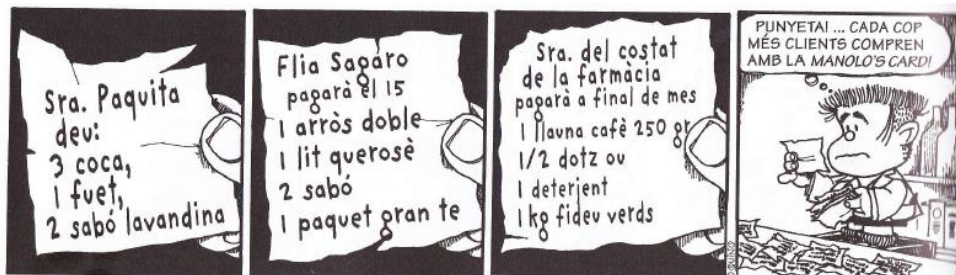
Tot i que si parlem de medicina, Hipòcrates és considerat una de les figures més importants de la història, crec que es podria seguir la mateixa línia que a l'original i recórrer a una sèrie televisiva de metges. Avui dia, crec que quan pensem en una sèrie d'aquest tipus a tots ens ve al cap *Dr. House*, que a més, igual que *Ben Casey*, el nom del personatge principal dóna nom a la sèrie que, sigui dit de pas, també és americana.

BIRULANA / FUET

LAVANDINA / LAVANDINA

Il·lustració 15: *Todo Mafalda*, 2012, p.415

Il·lustració 16: *Tot Mafalda*, 2003, p.404

QÜESTIONS CULTURALS	
BIRULANA / LAVANDINA	FUET / LAVANDINA
ANÀLISI	
<p>D'una banda, <i>virulana</i> és una marca d'esponges de l'Argentina. En aquesta nota apareix escrit amb <i>b</i> en comptes de amb <i>v</i>, que és com s'escriu realment. Suposo que està fet expressament ja que és en Manolito qui ha escrit la nota, personatge que no destaca precisament per la seva intel·ligència, i, a més a més, és habitual que els nens confonguin les <i>v</i> amb les <i>b</i>.</p> <p>En català, han decidit substituir aquest terme per <i>fuet</i>, cosa que no té res a veure. Una cosa que es podria fer és recórrer a la marca de neteja <i>Vileda</i>, molt coneguda al nostre país, i que, a més a més, també s'escriu amb <i>v</i> i, per tant, es podria fer el mateix joc d'escriure-la malament.</p> <p>D'altra banda, <i>lavandina</i> és la paraula argentina per a lleixiu. Per tant, seria més convenient utilitzar aquest mot en català.</p>	
PROPOSTA DE TRADUCCIÓ	
<p>Sra. Paquita deu: 3 coca, 1 bileda, 2 lleixiu</p>	

7. CORRECCIÓ I ASPECTES LINGÜÍSTICS

Escriure correctament –d’acord amb la normativa– no és tasca fàcil. I menys quan parlem d’una llengua amb una situació sociolingüística tan complexa, com és la del català. Tota llengua presenta les seves dificultats, fins i tot per als parlants nadius, això no es pot negar. Tot i així, com molts sabem, un dels principals problemes del «català incorrecte» és la influència del castellà. Només cal que sortim al carrer i ens parem a escoltar com parla la gent per veure com n’està, “d’ infectada”, la nostra llengua. És clar que hi ha una gran diferència entre de llengua oral i llengua escrita i aquest és un dels principals problemes amb què ens trobem aquí; ja que el còmic reflecteix aquesta llengua parlada, precisament. Tot i així, això no justifica que hi hagi interferències del castellà o errades lingüístiques en una traducció (a menys que aquestes errades es trobin en la llengua del TO volgudament, que llavors sí que els hauríem de reproduir en la nostra traducció, tot i que, marcant-los tipogràficament d’alguna manera). Tanmateix, aquest no ha estat el cas de les tires analitzades en què hi ha alguna errada lingüística.

Per a l’anàlisi lingüística ens hem basat en les següents institucions lingüístiques reguladores de la llengua:

- ✓ L’Institut d’Estudis Catalans
- ✓ L’Enciclopèdia Catalana
- ✓ El TERMCAT
- ✓ L’ésadir
- ✓ L’Optimot

D’entre tots aquests organismes, sempre s’ha tingut més en compte la opció proposada per l’IEC.

Finalment, quan es tractava de problemes més concrets hem recorregut a obres més específiques que tractaven el problema en qüestió.

ESCALAFÓN / PLANTA TREPADORA

Il·lustració 17: *Todo Mafalda*, 2012, p.45

Il·lustració 18: *Tot Mafalda*, 2003, p.71

CORRECCIÓ	
ESCALAFÓN	*PLANTA TREPADORA
ANÀLISI	
<p>En primer lloc, en català és incorrecte parlar de <i>*plantes trepadores</i>. Les formes correctes són: planta enfiladissa o planta arrapadissa.</p> <ul style="list-style-type: none"> ca planta enfiladissa, n f ca planta arrapadissa, n f es planta enredadera es planta trepadora <p>En segon lloc, donat el significat d'aquesta paraula, no hi encaixa dins el context.</p> <p>Finalment, la paraula <i>escalafó</i> existeix en català i la podem fer servir perfectament en aquest context.</p>	
PROPOSTA TRADUCCIÓ	
<p>—...És que això no és una vida. És un escalafó!</p>	

CONTRAER / ENXAMPAR

Il·lustració 19: *Todo Mafalda*, 2012, p.30

Il·lustració 20: *Tot Mafalda*, 2003, p.60

CORRECCIÓ	
CONTRAER	ENXAMPAR
ANÀLISI	
<p>En aquest context <i>enxampar</i> no és el verb adequat.</p> <p>enxampar v. tr. [LC] Atrapar, especialment sorprenent algú. <i>L'hem enxampat en una mentida.</i></p> <p>Hi ha altres verbs que encaixen millor en el significat d'“adquirir una malaltia” o “patir una malaltia” que és el significat que té en aquest cas. Per exemple:</p> <p>contreure 2 2 tr. [LC] Començar a patir (una malaltia).</p> <p>agafar 5 intr Sobrevenir. <i>Li agafà un mal de ventre, mal de cap, mal de queixal, mal de coll.</i></p>	
PROPOSTA TRADUCCIÓ	
<p>—Déu meu! Crec que he contret telepatia!</p>	

CONVENTILLO / PATI DE VEÏNS

Il·lustració 21: *Todo Mafalda*, 2012, p.31

Il·lustració 22: *Tot Mafalda*, 2003, p.27

CORRECCIÓ	
CONVENTILLO	PATI DE VEÏNS
<p>El <i>convetillo</i> (o <i>inquilianto</i>) és el nom que se li dona a un tipus de vivenda col·lectiva a alguns països de l'Amèrica del Sud. Es tracta d'una vivenda, en la qual cada habitació es lloga a una família diferent. La resta d'espais són comuns per tots els inquilins.</p>	
ANÀLISI	
<p>Nosaltres, a Catalunya, no tenim cap vivenda amb les mateixes característiques, per la qual cosa no tenim una paraula per a designar aquests habitatges. La idea doncs, seria trobar una paraula que designés un espai compartit pels veïns d'un edifici. Per exemple: l'escala de veïns.</p>	
PROPOSTA TRADUCCIÓ	
<p>—Més que no pas un planeta això es una immensa escala de veïns espacial!</p>	

BALERO / BALDUFA

Il·lustració 23: *Todo Mafalda*, 2012, p.85

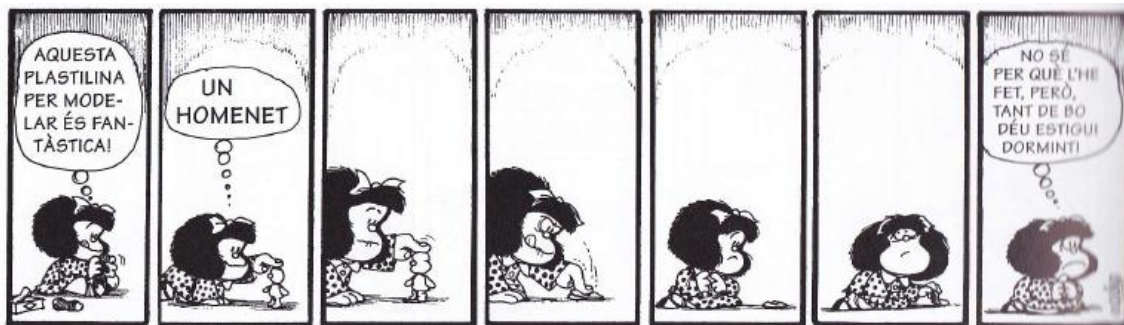
Il·lustració 24: *Tot Mafalda*, 2003, p.111

CORRECCIÓ	
BALERO	BALDUFA
ANÀLISI	
<p>El <i>balero</i> és aquesta joguina tradicional consistent en un mànec, generalment de fusta, amb un extrem afuat i l'altre en forma de cassoleta, i una bola lligada que cal encistellar a la cassoleta o enfilat amb la punta del mànec per mitjà d'un moviment de la mà que el subjecta.</p> <p>En castellà, aquesta joguina tradicional rep diversos noms: <i>boliche</i>, <i>cloc-cloc</i>, <i>emboque</i> i <i>balero</i>. En català se'n diu <i>bilboquet</i> i no pas <i>baldufa</i>. Tot i així, aquesta paraula no apareix als principals diccionaris de la nostra llengua (només el TERMCAT la hi inclou) , i, conseqüentment, podem deduir que no és un mot gaire estès i podria resultar desconegut per molta gent. Per tant, tot i que <i>baldufa</i> i <i>balero</i> no són exactament el mateix, sí que podem traduir-ho d'aquesta manera, perquè dins del context comunicatiu hi funciona.</p>	

LO / EL (L')

Il·lustració 25: *Todo Mafalda*, 2012, p.323

Il·lustració 26: *Tot Mafalda*, 2003, p.314

CORRECCIÓ	
PRONOM LO	PRONOM EL (L')
ANÀLISI	
<p>Mentre que en castellà el pronom <i>lo</i> tant serveix per al complement directe neutre com el complement directe masculí singular, en català fem servir pronoms diferents en cada cas. Quan en la versió original la Mafalda diu <i>No sé por qué lo hice</i>, aquest <i>lo</i> està substituïnt un complement directe neutre com ara <i>esto</i> (<i>No sé por qué hice esto</i>).</p> <p>En català, s'ha fet servir el pronom de complement directe masculí singular <i>el</i> (<i>l'</i>). Llavors quan diu <i>No sé per què l'he fet</i> el que s'entén és que no sap perquè ha fet l'homenet de plastilina, però en realitat la Mafalda es disculpa perquè l'ha destrossat. EL pronom correcte seria el pronom de complement directe neutre (<i>ho</i>). És a dir:</p> <p>No sé per què <u>he destrossat l'homenet</u> = No sé per què <u>ho</u> he fet</p>	

AL (CI) / EL (CD)

Il·lustració 27: *Tot Mafalda*, 2003, p.469

CORRECCIÓ

AL (CI) v.s. EL (CD)

ANÀLISI

Si observem la segona i la tercera vinyeta d'aquesta tira observem que davant la mateixa construcció i verbs es fa servir en primer lloc el CI i en segon lloc el CD.

Segona vinyeta: —Però... Per què? Que pensa que no deixaran governar **al** candidat?

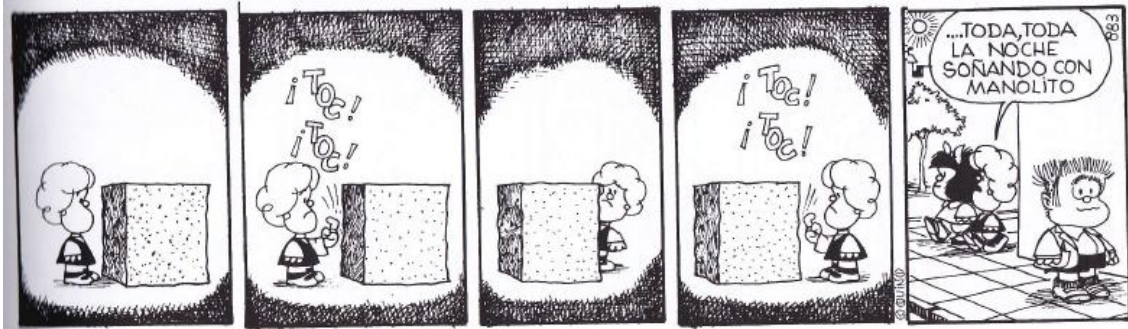
Tercera vinyeta: —I d'altres vegades pensa que sí, que el deixaran governar, i també hi posa una cara, el pobre!

En qualsevol cas, l'error està en la segona vinyeta, ja que el verb és transitiu i demana un complement directe, tal com l'han posat a la tercera vinyeta.

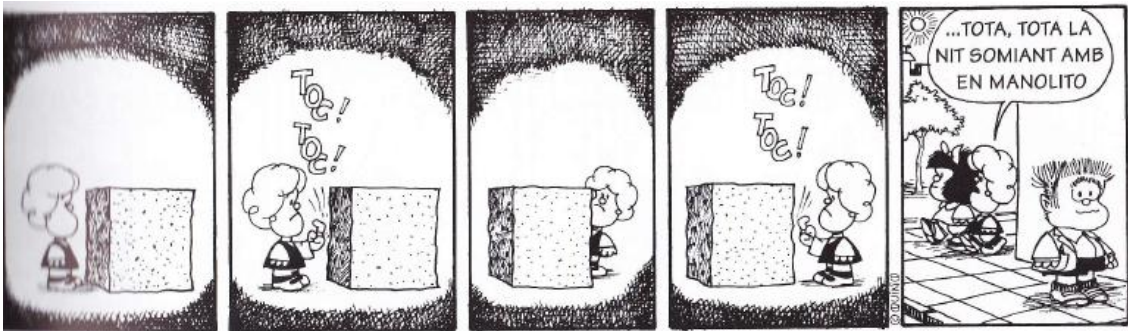
PROPOSTA DE TRADUCCIÓ

—Però... Per què? Que pensa que no deixaran governar **el** candidat?

SOÑAR CON / SOMIAR AMB

Il·lustració 28: *Todo Mafalda*, 2012, p.237

Il·lustració 29: *Tot Mafalda*, 2033, p.233

CORRECCIÓ	
SOÑAR CON	SOMIAR AMB
ANÀLISI	
<p>En català, el verb <i>somiar</i> és transitiu i, per tant, exigeix un complement directe. Per exemple:</p> <p style="padding-left: 40px;">Avui l'he somiat.</p> <p style="padding-left: 40px;">Somia els germans tot sovint.</p> <p>Per influència del castellà, però, hi ha un ús molt freqüent i estès del verb <i>somiar</i> com a intransitiu (<i>somiar en/amb algú</i> o <i>somiar en/amb alguna cosa</i>). Hi ha diverses obres que en documenten aquest ús, però no es tracta d'un ús normatiu.</p>	
PROPOSTA TRADUCCIÓ	
<p>—...Tota, tota la nit somiant en Manolito.</p>	

PICHIRUCHI / PITXIRUTXI

Il·lustració 30: *Todo Mafalda*, 2012, p.114

Il·lustració 31: *Tot Mafalda*, 2003, p.140

CORRECCIÓ	
PICHIRUCHI	PITXIRUTXI
ANÀLISI	
<p>A l'Amèrica del Sud, <i>pichiruchi</i> és una paraula que es fa servir per referir-se a una persona que és insignificant. Per tant, té un sentit despectiu. El cert és que aquesta paraula té força variants, i, tot i que la paraula registrada al diccionari de la RAE és <i>pichiruchi</i> o <i>pichiruche</i>, oralment és més comuna la paraula amb una sola <i>r</i> i acabada amb <i>i</i>.</p> <p>Es diu que aquesta paraula es va originar amb paraules de la llengua maputxe: <i>pichi</i> (petit) , <i>che</i> (home). També es diu que podria venir del quítxua <i>pishi</i> (escàs, curt, petit).</p> <p>El que aquí no ens funciona, és agafar aquesta paraula i adaptar-la a l'escriptura catalana, ja que en la nostra llengua aquest mot no té cap significat. Per tant, hem de buscar una altra paraula que tingui el mateix significat. Per exemple: poca cosa o mitja cerilla.</p>	

MACHU PICCHU / MACHU PICCHU

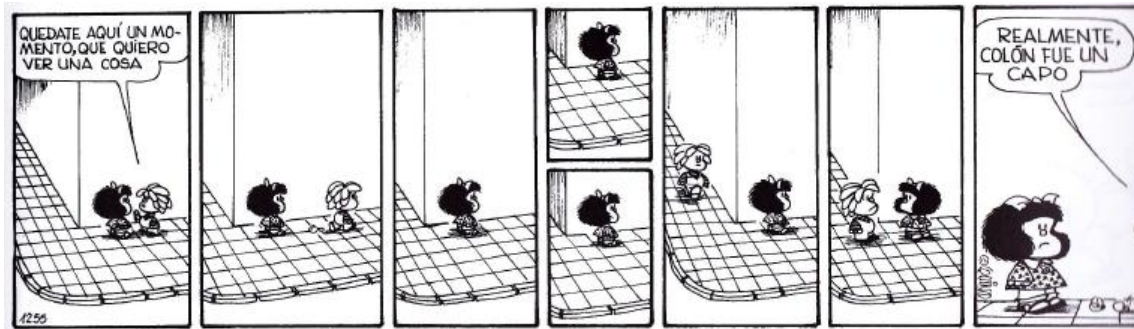
Il·lustració 32: *Todo Mafalda*, 2012, p.114

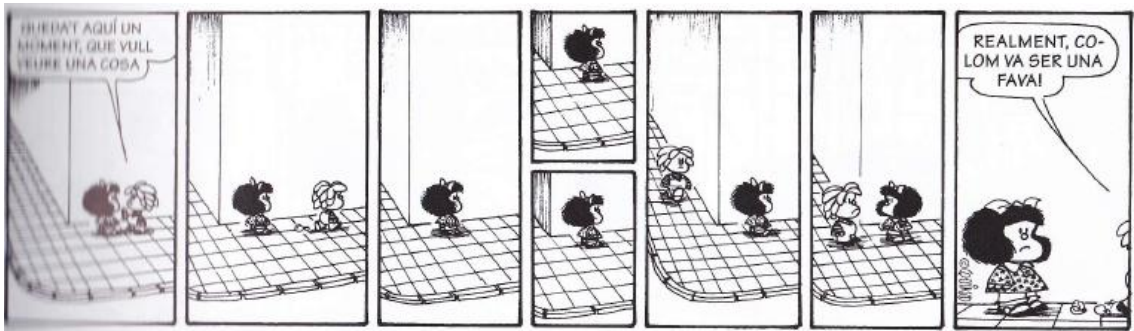
Il·lustració 33: *Tot Mafalda*, 2003, p.140

CORRECCIÓ	
MACHU PICCHU	MACHU PICCHU
ANÀLISI	
<p>Com hem vist a la fitxa anterior, adaptar la paraula argentina <i>pichiruchi</i> a l'escriptura del català i deixar-hi <i>pitxirutxi</i>, no és una opció gaire encertada. Tal com he proposat, podríem canviar-la per <i>poca cosa</i>, que per significat i context ens hi funciona.</p> <p>En aquesta tira còmica, però, tenim un altre problema pel que fa a aquesta paraula. Al TO, fan un joc de paraules entre <i>pichiruchi</i> i <i>Machu Picchu</i>. Quan en Manolito intenta recordar la primera paraula, la confon per la segona.</p> <p>Per tant, en català, hauríem de buscar una paraula que es pogués confondre amb l'expressió <i>poca cosa</i>. Una primera opció que se m'ha acudit és la paraula <i>pocasolta</i>. Amb aquesta paraula, però, perdem la referència que es fa un accident geogràfic com el Machu Picchu (ciutat sagrada que porta el nom de la serra on està situada). En català, també podríem fer servir un element de la nostra geografia per tal de mantenir aquest joc de paraules, com ara el Pedraforca.</p>	
PROPOSTA DE TRADUCCIÓ	
<p>—Com era aquella mena d'insult que vas dir-me ahir, Mafalda? —Poca cosa, per què? —Perquè és ideal per dir-li a la Susanita, ja veurà aquella! —Hola Susanita, vols que et digui el que ets? Eh? Ho vols? —Llança-t'hi! A veure! Llança-t'hi! —Ets una Pedraforca!</p>	

CAPO / FAVA

Il·lustració 34: *Todo Mafalda*, 2012, p.329

Il·lustració 35: *Tot Mafalda*, 2003, p.323

CORRECCIÓ	
CAPO	FAVA
ANÀLISI	
<p>A l'Argentina, un <i>capo</i> és literalment un cap superior d'un cos o ofici. També es pot referir a una persona amb poder i entesa en un tema en concret.</p> <p>La paraula <i>fava</i>, però, aplicat a una persona vol dir 'persona aturada, que sembla com encantada.'</p> <p>Tenint en compte el seu significat i el context de la vinyeta, sembla que la paraula <i>fava</i> no és l'adequada.</p>	
PROPOSTA DE TRADUCCIÓ	
<p>Una proposta seria seguir exactament amb el mateix significat:</p> <p>—Realment Colom n'era un entès!</p> <p>O bé:</p> <p>—Realment Colom era un geni!</p>	

LLANERO SOLTERÓN / LLANERO CONCO

Il-lustració 36: *Todo Mafalda*, 2012, p.110

Il-lustració 37: *Tot Mafalda*, 2003, p.136

CORRECCIÓ	
LLANERO SOLTERÓN	LLANERO CONCO
ANÀLISI	
<p>El nom original d'aquest personatge és en anglès <i>The Lone Ranger</i>. I s'ha traduït tant al castellà, <i>El llanero solitario</i>, com al català, <i>El genet solitari</i>. Per tant, considero que, si és un nom propi d'una sèrie de ficció que ha estat traduïda, el nom ha d'aparèixer en català i no pas conservar-lo en castellà.</p> <p>A més a més, trobo que la traducció de <i>solterón</i> per <i>conco</i> no és massa encertada. Per context, representa que la Susanita s'equivoca a l'hora de dir el nom i, en compte de dir <i>solitario</i> diu <i>solterón</i> (paraules que comencen igual i, per tant, pot portar a l'error). En català, podríem optar per la paraula <i>solteràs</i>.</p>	
PROPOSTA DE TRADUCCIÓ	
<p>—El Genet Solteràs! —Solitari! —És el mateix Felipe: tot solteràs, be mirat, és un solitari.</p>	

INTENDENTE / ESCOMBRIAIRE

Il·lustració 38: *Todo Mafalda*, 2012, p.270

Il·lustració 39: *Tot Mafalda*, 2003, p.265

CORRECCIÓ	
INTENDENTE	ESCOMBRIAIRE
ANÀLISI	
<p>La figura de <i>l'intendente</i> al nostre país ja no existeix, a diferència de l'Argentina. Allà, aquesta figura s'ha mantingut i correspon al cap dels governs municipals, al titular del poder executiu d'un municipi.</p> <p>Per tant, hem de buscar una equivalent en la nostra llengua. Per a nosaltres, la figura de l'alcalde seria la corresponent al que és un <i>intendente</i>.</p>	

PIOLA / PENQUES

Il·lustració 40: *Todo Mafalda*, 2012, p.348

Il·lustració 41: *Tot Mafalda*, 2003, p.341

CORRECCIÓ	
PIOLA	PENQUES
ANÀLISI	
<p>Tot i que, per context, la paraula <i>penques</i> pot funcionar, no s'escau al sentit de l'original.</p> <p>En argentí, la paraula <i>piola</i> es fa servir per a referir-se a 'una persona espavilada i eixerida, fins i tot, una mica picardiosa'.</p> <p>En català podem trobar moltes paraules amb el mateix significat de la paraula argentina <i>piola</i>. Per exemple: eixerit, espavilat, despert, viu, astut...</p>	

AUTITO / COTXET

Il·lustració 42: *Todo Mafalda*, 2012, p.140

Il·lustració 43: *Tot Mafalda*, 2003, p.46

CORRECCIÓ	
AUTITO	COTXET
ANÀLISI	
<p>Aquí el problema està en què en afegir el sufix diminutiu <i>-et</i> a la paraula <i>cotxe</i>, formem una paraula que ja existeix a la llengua i que té un significat per ella mateixa (<i>cotxet</i>). En canvi, <i>autito</i> simplement vol dir 'cotxe petit'. Per qüestions de limitació d'espai dins les bafarades no podríem optar per posar <i>cotxe petit</i>. Per tant, podríem simplement posar <i>cotxe</i>, ja que el matís que sigui petit no és rellevant pel que fa al significat de la tira còmica.</p>	
PROPOSTA DE TRADUCCIÓ	
<p>—Ensenyi'm un cotxe fet amb un ficus i després parlem-ne!</p>	

TÁ-TÉ-TÍ / TÀ-TÈ-TÍ

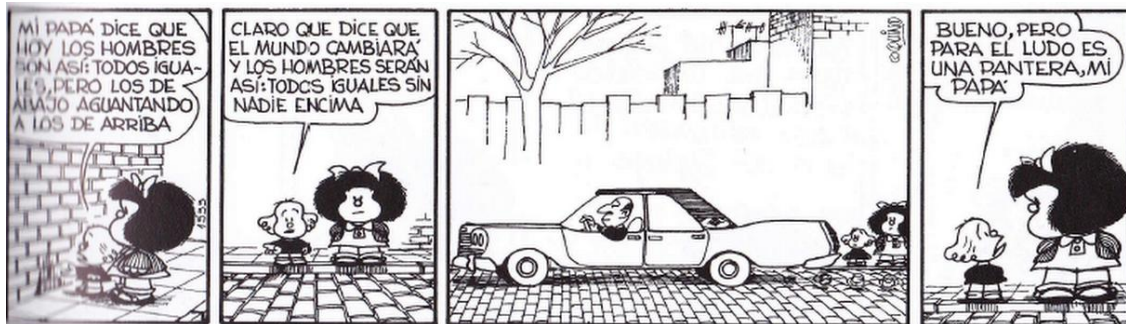
Il·lustració 44: *Todo Mafalda*, 2012, p.293

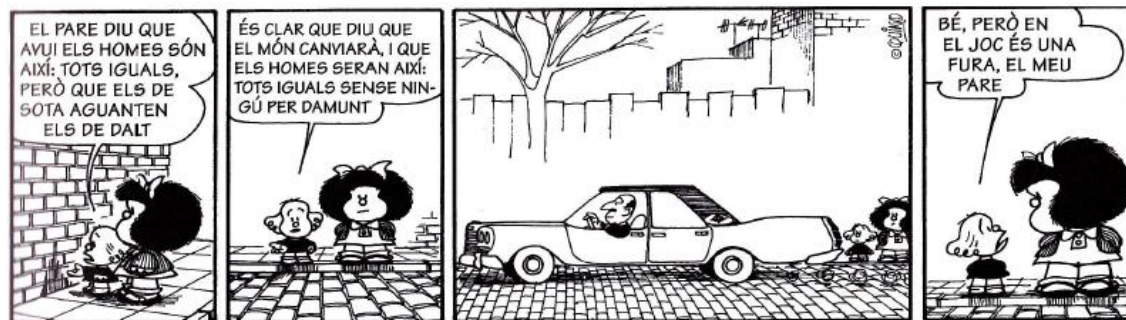
Il·lustració 45: *Tot Mafalda*, 2003, p.286

CORRECCIÓ	
TÁ-TÉ-TÍ	TÀ-TÈ-TÍ
ANÀLISI	
<p><i>Tátetí</i> és el nom que rep a l'Argentina el famós joc del <i>tres en raya</i> en castellà. En català, però, cap d'aquestes dues designacions no és correcta i se n'ha de dir <i>marro</i>.</p>	
PROPOSTA DE TRADUCCIÓ	
<p>—He guanyat! He guanyat! Al marro. —He guanyat al marro! He guanyat! —He guanyat al marro! Ha!... He guanyat!!</p>	

LUDO / JOC

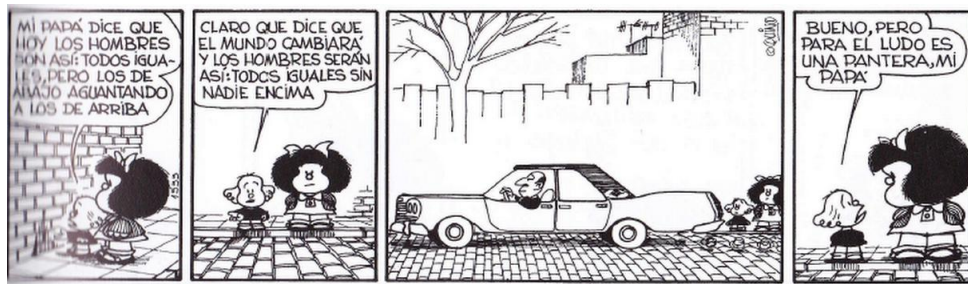
Il·lustració 46: *Todo Mafalda*, 2012, p.399

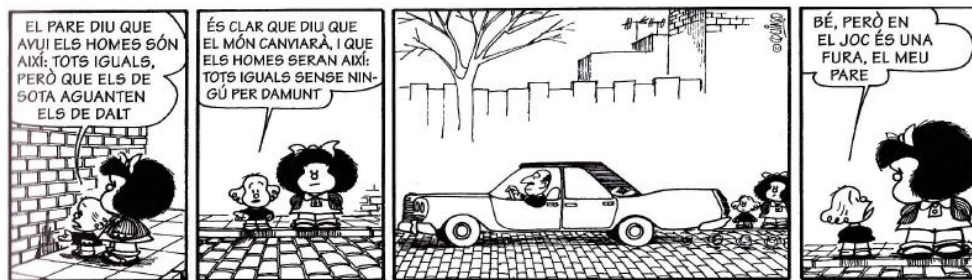
Il·lustració 47: *Tot Mafalda*, 2003, p.391

CORRECCIÓ	
LUDO	JOC
ANÀLISI	
<p><i>Ludo</i> és el nom que rep a l'Argentina el conegut joc del parxís. Suposo que per desconeixença del traductor i per la confusió amb el prefix <i>ludo-</i> (del llatí <i>ludus</i>, 'joc') s'ha acabat fent aquesta traducció de <i>ludo</i> per <i>joc</i> i no pas per <i>parxís</i>, que és el que vol dir.</p>	
PROPOSTA DE TRADUCCIÓ	
<p>—Bé però en el parxís és una fura, el meu pare.</p>	

PANTERA / FURA

Il·lustració 48: *Todo Mafalda*, 2012, p.399

Il·lustració 49: *Tot Mafalda*, 2003, p.391

CORRECCIÓ	
PANTERA	FURA
ANÀLISI	
<p>En els països de l'Amèrica Llatina dir que algú és una <i>pantera</i> vol dir que aquella persona és 'atrevida, audaç' o bé 'que destaca en alguna cosa per la seva eficiència'.</p> <p>En català, la paraula <i>fura</i> es fa servir per descriure aquelles persones que es fiquen pertot, que són tafaneres, curioses, indiscretes.</p> <p>Per tant, el significat entre una i altra paraula no és el mateix. En català, per descriure aquesta mateixa realitat podríem fer servir paraules com ara <i>mestre</i> o <i>geni</i>. Amb aquestes opcions, però, deixem de banda el fet d'utilitzar un animal per designar aquest concepte.</p> <p>Si volem fer servir el nom d'un animal per a designar el mateix concepte, podem fer servir la paraula <i>mostela</i>. A més de designar un animal, aquest mot també es fa servir per a referir-se a 'una persona llesta, viva, eixerida'.</p>	
PROPOSTA DE TRADUCCIÓ	
<p>—Bé però en el parxís és un geni, el meu pare.</p> <p>O bé:</p> <p>—Bé però en el parxís és una mostela, el meu pare.</p>	

RULERO / RUL·LO

Il·lustració 50: *Todo Mafalda*, 2012, p.441

Il·lustració 51: *Tot Mafalda*, 2003, p.437

CORRECCIÓ	
RULEROS	RUL·LOS
ANÀLISI	
<p><i>Rulero</i> és la paraula argentina per <i>rulo</i> en castellà. En català, el TERMCAT ens diu que aquest objecte cilíndric s'anomena <i>ruló</i> o <i>rul·lo</i>. El Diccionari de l'Enciclopèdia Catalana ens remet de <i>rul·lo</i> a <i>ruló</i>. L'ésAdir també recull l'opció <i>rul·lo</i>. El DIEC, en canvi, no accepta cap de les dues i ens indica que la paraula que s'ha de fer servir per a designar aquest concepte és <i>bigudí</i>.</p> <p>Una vegada fetes les consideracions pertinents pel que fa ala normativa, hem de pensar si l'opció proposada pel DIEC és genuïna o no. El cert és que potser <i>bigudí</i> no é un ús massa estès i és probablement una paraula que molta gent no coneix i , en aquest cas, està bé optar per una opció menys normativa i fer servir la paraula <i>rul·lo</i>.</p>	

CONCORDE / «CONCORD»

Il·lustració 52: *Todo Mafalda*, 2012, p.449

Il·lustració 53: *Tot Mafalda*, 2012, p.442

CORRECCIÓ	
CONCORDE	CONCORD
ANÀLISI	
<p>Segons l'Enciclopèdia Catalana i l'ésAdir en català el nom d'aquest avió s'escriu acabat amb e, o sigui, Concorde. A més a més, l'ésAdir també ens diu que s'ha d'escriure sense cap tipus de marca tipogràfica, o sigui, sense cometes ni cursiva.</p>	
PROPOSTA DE TRADUCCIÓ	
<p>—T'he explicat que el pare anomena el seu sou el Concorde? —El Concorde?</p>	

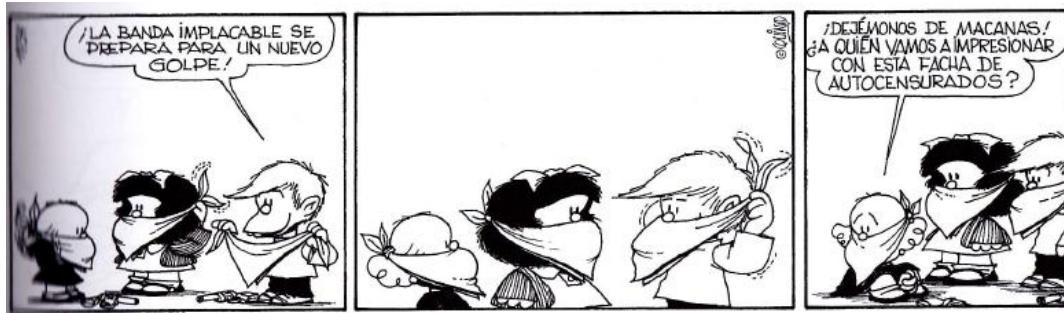
MOTU PROPIO

Il·lustració 54: Tot Mafalda, 2003, p.479

CORRECCIÓ
MOTU PROPIO
ANÀLISI
<p>En primer lloc, en català, la forma correcta d'escriure aquesta expressió, que vol dir 'per pròpia iniciativa, espontàniament', és <i>motu proprio</i>.</p> <p>En segon lloc, *de motu propio i *per motu propio són formes incorrectes.</p> <p>I, finalment, s'ha d'escriure en cometes o cursiva ja que es tracta d'un llatanisme.</p>
PROPOSTA DE TRADUCCIÓ
<p>—Ahir a la nit vaig somniar que enviudava <i>motu proprio</i>, fixa't tu.</p>

MACANAS / POCASOLTADES

Il·lustració 55: *Todo Mafalda*, 2012, p.449

Il·lustració 56: *Tot Mafalda*, 2003, p.442

CORRECCIÓ	
MACANAS	POCASOLTADES
ANÀLISI	
<p><i>Macana</i> és una paraula d'ús col·loquial a l'Amèrica del Sud que vol dir 'mentida, disbarat, bestiesa' o 'situació que provoca incomoditat o disgust'.</p> <p>En canvi, la paraula <i>poca-soltada</i> vol dir 'acció, dita, pròpia d'una persona poca-solta'. Com a traducció de <i>macana</i> no és del tot encertada. En aquest context, penso s'escau més seguir el significat de 'bestiesa, bajanada, ximpleria' per a traduir aquesta paraula.</p>	
PROPOSTA DE TRADUCCIÓ	
<p>—Deixem-nos estar de bestieses! Qui volem impressionar amb la fila que fem d'autocensurats?</p>	

HIJITO A CASSETTE / XIPOLLEJAR EL SEU FILLET

Il·lustració 57: *Todo Mafalda*, 2012, p.436

Il·lustració 58: *Tot Mafalda*, 2003, p.426

CORRECCIÓ	
HIJITO A CASSETTE	XIPOLLEJANT EL SEU FILLET
ANÀLISI	
<p>En primer lloc la traducció que s'ha fet en català no expressa la mateixa idea de l'original (en l'original la panxa de la mare representaria el radiocasset i el fillet el casset que hi posem dins). Aquest <i>a cassette</i> també expressa la idea d'una cosa petita.</p> <p>En segon lloc, el verb <i>xipollejar</i> no s'utilitza correctament. Vegeu el seu significat:</p> <p>xipollejar</p> <p>1 v. intr. [LC] La superfície d'una massa d'aigua, agitar-se alçant petites ones i esquitxant.</p>	
PROPOSTA DE TRADUCCIÓ	
<p>Podríem fer el mateix que a l'original:</p> <p>—Que dolça, amb el seu fillet a casset!</p> <p>O bé podríem seguir aquesta idea d'"una cosa petita" i fer servir la locució adverbial "de butxaca":</p> <p>—Que dolça, amb el seu fillet de butxaca!</p>	

8. ANGLICISMES

A mesura que les societats evolucionen també ho fan les llengües, les quals, per necessitats d'adaptació a nous conceptes i noves realitats, necessiten introduir noves paraules a la llengua (neologismes). Aquestes paraules poden ser de creació pròpia (creació interna de la llengua) o bé poden venir d'altres llengües (manlleus). Ens centrarem concretament en els manlleus d'origen anglès, és a dir, els anglicismes.

Dels nombrosos mots manlevats de l'anglès, o anglicismes, cal distingir-ne tres tipus:

- a) aquells que tenen caràcter normatiu i que han substituït en un alt grau les paraules catalanes corresponents i/o que són difícils de substituir (parlem d'adopció quan incorporem la paraula original sense cap tipus de modificació i parlem d'adaptació quan adaptem la paraula original al nostre sistema lingüístic);
- b) aquells que, sense ser normatius ni haver estat adaptats, són de difícil substitució;
- c) aquells altres que tenen un equivalent viu en català i/o que són fàcils de substituir.

És evident que quan dues llengües entren en contacte es produeix un intercanvi cultural i la llengua d'arribada s'enriqueix per mitjà de la llengua de partida, de la qual ha rebut una nova paraula. Tanmateix, la riquesa de la nostra llengua no només depèn de d'aquelles paraules que diem, sinó també d'aquelles que deixem de dir, i que, per tant, perdem. En un context de contacte constant amb altres llengües, convé rebutjar, sempre que sigui possible, aquells manlleus que no siguin estrictament necessaris, és a dir, aquells que tenen un equivalent viu en català i/o que són fàcils de substituir amb paraules de la nostra llengua; o aquells que siguin difícils d'adaptar a la nostra llengua des del punt de vista fonètic o gràfic.

Si bé és cert que el castellà utilitza molts més anglicismes que el català, i sobretot el castellà que parlen en els països l'Amèrica del Sud.

Bastant-nos en els òrgans lingüístics que hem consultat al llarg de tot el treball podem observar el següent, quant als anglicismes:

Pel que fa al català, el DIEC és el diccionari que accepta menys anglicismes; mentre que el Diccionari de l'Enciclopèdia Catalana sí que en recull bastants. El TERMCAT segueix molt la línia de l'IEC, tot i que té un marge d'acceptació una mica més ampli. Finalment l'ésadir tracta qüestions més polèmiques com ara l'escriptura d'aquests manlleus o controvèrsies pel que fa al ús d'aquests termes.

D'altra banda, com ja hem comentat, el castellà utilitza molts més anglicismes i així ho fan constar els diccionaris principals d'aquesta llengua. El DRAE inclou molts més anglicismes que el DIEC (i n'inclourà molts més en la propera edició del diccionari). En el *Diccionari del uso del español de María Moliner* també hi podem trobar bastants anglicismes.

El mateix passa amb les obres de referència que tracten aquest tema. En podem trobar moltes més en llengua castellana que no pas en català (com així ho fem constar a la bibliografia).

Tanmateix, a part de la necessitat dels anglicismes per a expressar noves realitat, cal valorar-los com a part de la llengua parlada i l'efecte i la funció que hi exerceixen.

SPARRING / SPARRING

Il·lustració 59: *Todo Mafalda*, 2012, p.444

Il·lustració 60: *Tot Mafalda*, 2003, p.434

ANGLICISMES	
<i>SPARRING</i>	<i>SPARRING</i>
ANÀLISI	
<p>El moment en què aquesta anglicisme es comença a fer servir coincideix amb l'època d'auge de la boxa. Durant aquella època, en alguns mitjans de comunicació espanyols ja s'hi podia trobar aquesta paraula (sobretot en els diaris). Per tant, és una paraula que fa temps que conviu a la llengua. Actualment, fins i tot, la RAE ha proposat d'incloure-la en la propera edició del seu diccionari. D'altra banda, el DIEC no accepta aquesta paraula. Sí ho fan, però, altres institucions com ara el TERMCAT, l'Enciclopèdia Catalana o l'ésAdir.</p> <p>A més a més, mentre que el castellà agafa la paraula anglesa <i>sparring</i> sense cap mena de modificació, en català les diverses institucions que accepten l'ús d'aquesta paraula, diuen que se n'ha d'adaptar l'escriptura i escriure-la en la forma catalana <i>espàrring</i>.</p>	
PROPOSTA DE TRADUCCIÓ	
<p>—El pitjor és que la vida creu que ets el seu espàrring.</p> <p>O bé, si optéssim per una forma més normativa seguint el que dicta l'Institut d'Estudis Catalans:</p> <p>—El pitjor és que la vida creu que ets el seu company d'entrenament de boxa. (Aquesta opció, però, seria difícil d'encabir en l'espai de la bafarada).</p>	

ROUND / ROUND

Il·lustració 61: *Todo Mafalda*, 2012, p.95

Il·lustració 62: *Tot Mafalda*, 2003, p.120

ANGLICISMES	
ROUND	ROUND
ANÀLISI	
<p>De la mateixa manera que el mot anterior <i>sparring</i>, <i>round</i> també és un estrangerisme que prové del món de la boxa. Altra vegada la influència dels mitjans de comunicació incideix molt en l'ús d'aquest tipus de paraules. Tot i així, en aquest cas, la RAE no accepta aquesta paraula en el seu diccionari (tampoc ho fa, evidentment, el DIEC ni el TERMCAT, que aconsella fer servir <i>assalt</i>). Sí que ho fan, però, altres institucions que s'encarreguen de la llengua, com ara l'esAdir i el Diccionari de l'Enciclopèdia Catalana. L'esAdir diu que aquest anglicisme s'ha d'escriure entre cometes o cursiva i que, sovint, es fa servir en sentit figurat, fora del món de l'esport.</p> <p>A. Fernández en denuncia l'ús abusiu en castellà, com per exemple, quan s'utilitza en contextos de política i esdeveniments esportius traduïda com a <i>ronda</i>, i ho considera un calc.</p> <p>Per expressar aquesta mateixa realitat, podem substituir la paraula anglesa <i>round</i> per <i>assalt</i>.</p>	
PROPOSTA DE TRADUCCIÓ	
<p>—Vet aquí que la infància del meu pare fou un llarg <i>assalt</i>.</p>	

FULL-TIME / FULL-TIME

Il·lustració 63: *Todo Mafalda*, 2012, p.127

Il·lustració 64: *Tot Mafalda*, 2003, p.33

ANGLICISMES	
<i>FULL-TIME</i>	<i>FULL-TIME</i>
ANÀLISI	
<p>Les funcions adverbials o adjectivals d'aquest mot anglès han tingut una representació variable en la llengua castellana. Com adverbi expressa la idea de '<i>a tiempo completo</i>'. Tanmateix, les variants de dedicació hispànica a un feina han sofert les adaptacions exigides per l'evolució laboral al llarg del temps. Com a conseqüència, la "<i>plena dedicación</i>" va esdevenir una simple figura administrativa i es va inventar una nova paraula: "<i>dedicación exclusiva</i>" (en anglès, <i>full time job</i>). <i>Ful-time</i> és el que es considera un exemple d'adaptació d'una veu angles: pronunciat "fulltaim".</p> <p>La RAE inclourà en la pròxima edició del seu diccionari el terme <i>full-time</i> (tot i que, segons la RAE, s'escriurà sense guionet, això sí, amb cursiva). Pel que fa al català, ni el DIEC, ni el TERMCAT, ni el Diccionari de l'Enciclopèdia Catalana accepten aquesta paraula. L'esadir ens diu que l'hem de escriure en cursiva o cometes i que equival a 'dedicació plena o exclusiva'.</p>	
PROPOSTA DE TRADUCCIÓ	
<p>—Sí, però la pega d'en Manolito és que sembla un bèstia a jornada completa.</p>	

COW-BOY / COW-BOY

Il·lustració 65: *Todo Mafalda*, 2012, p.109

Il·lustració 66: *Tot Mafalda*: 2003, p.135

ANGLICISMES	
COW-BOY	COW-BOY
ANÀLISI	
<p>Ni el DRAE ni el DIEC inclouen aquest terme, tot i que, en català, el Diccionari de l'Enciclopèdia Catalana si que accepta aquest mot com un manlleu (a més a més, escrit sense guionet, que, de fet, és com s'escriu en anglès). L'èssadir també considera que si optem per deixar aquest mot anglès, l'escriurem sense guionet; tot i que també indica que es pot traduir per <i>vaquer</i>. El mateix passa en la llengua castellana; un altre diccionari accepta aquesta paraula (també escrita sense guionet): el diccionari de María Moliner.</p> <p>Per tant, si considerem representats màxims de la normativa el DRAE i el DIEC, respectivament, optarem per substituir la paraula <i>cow-boy</i> per <i>vaquer</i>, en el cas del català.</p>	
PROPOSTA DE TRADUCCIÓ	
<p>—Fumuda no! Has de dir Aauugh!, com a les historietes de vaquers!! —On s'és vist que un vaquer digui fumuda!, quan li fumen un tret?</p>	

LIVING / LIVING

Il·lustració 67: *Todo Mafalda*, 2012, p.439

Il·lustració 68: *Tot Mafalda*, 2003, p.431

ANGLICISMES	
LIVING	LIVING
ANÀLISI	
<p>Ni el DIEC ni el Diccionari de l'Enciclopèdia Catalana inclouen aquesta paraula. D'altra banda, sí que ho fa la RAE, tot i que remet a <i>cuarto de estar</i>.</p> <p>El terme <i>living room</i> o <i>living</i> es va començar a fer servir, sobretot, durant l'època del desenvolupament turístic espanyol. Al principi aquest terme anglès es feia servir per a referir-se a un "apartament d'una sola habitació amb serveis inclosos".</p> <p>A l'Argentina, als anuncis de venda o lloguer d'habitatges, hi apareix moltes vegades la paraula <i>living</i> acompanyada de la paraula <i>comedor</i>: <i>living comedor</i>. Per tant, podem veure que l'ús d'aquest terme anglès és molt freqüent a l'Argentina.</p> <p>En català hem de buscar un equivalent per aquest <i>living</i> que descriu la mateixa realitat. Podríem optar per <i>sala d'estar</i> (o <i>sala</i>, tenint en compte sempre l'espai de les bafarades, on hem d'encabir la paraula), o bé, per <i>menjador</i>, que potser és la designació més natural.</p>	
PROPOSTA DE TRADUCCIÓ	
<p>—Sí, bé, però per on?</p> <p>—Per la finestra del menjador</p> <p>—Això des de casa teva!</p> <p>—Sí, a la meva edat no puc veure clarejar en una altra banda.</p>	

SEXY / SEXI

Il·lustració 69: *Todo Mafalda*, 2012, p.36

Il·lustració 70: *Tot Mafalda*, 2003, p.65

ANGLICISMES

SEXY

SEXI

ANÀLISI

En català, el Diccionari de l'Enciclopèdia accepta aquest terme com a manlleu. A més a més, hi apareix escrit amb *y*, és a dir, que no n'adapta l'escriptura a la llengua. També trobem aquest anglicisme a l'ésadir, tot i que aquí el trobem escrit amb *i* final (*sexí*). L'ésadir fa una crítica sobre aquesta paraula i diu que sempre s'agafa la connotació sexual de la paraula anglesa, mentre que també té altres significats com ara: interessant, agradable, llaminer (atractiu en general) i també modern, a l'última moda. D'altra banda, el DIEC no inclou aquest mot.

Pel que fa a la llengua castellana, el DRAE inclou aquest anglicisme, escrit com s'escriu en anglès i amb cursiva.

Un cop fetes les valoracions pertinents, s'ha de valorar que, tot i que aquest anglicisme no està acceptat pel DIEC, té un ús molt estès, sobretot en contextos col·loquials com el que representa la tira còmica analitzada, i jo mantindria el mot anglès (*sexy*).

BOOM / BOOM

Il·lustració 71: *Todo Mafalda*, 2012, p.466

Il·lustració 72: *Tot Mafalda*, 2003, p.459

ANGLICISMES	
BOOM	BOOM
ANÀLISI	
<p>La paraula <i>boom</i> és un exemple de manlleu, el qual té caràcter normatiu i ha substituït en un alt grau les paraules catalanes corresponents. Aquest mot apareix tant al Diccionari de l'Enciclopèdia Catalana com al DIEC. A més a més, l'ésadir ens diu que s'ha d'escriure entre cometes o en cursiva.</p> <p>Evidentment, pel que fa a la llengua castellana, la RAE també inclou aquest anglicisme al diccionari.</p> <p>Aquesta vinyeta conté un altre anglicisme, <i>living</i>, el qual ja hem tractat anteriorment. (Vegeu pàgina 48).</p>	

PULLOVER / JERSEI

Il·lustració 73: *Todo Mafalda*, 2012, p.409

Il·lustració 74: *Tot Mafalda*, 2003, p.401

ANGLICISMES	
PULLOVER	JERSEI
ANÀLISI	
<p>En català, tant el TERMCAT, l'ésadir com el Diccionari de l'Enciclopèdia Catalana recullen el terme <i>pul·lòver</i>, adaptat tipogràficament a l'escriptura catalana, per a designar aquesta peça de roba. El DIEC, però, no l'accepta i prefereix optar per la forma <i>jersei</i>.</p> <p>En castellà, no hi ha unanimitat entre els diferents diccionaris sobre com escriure aquesta paraula (<i>pullover</i>, <i>pulóver</i>, <i>pull-over</i>). Per la seva part, la RAE opta per adaptar-ne l'escriptura (<i>pulóver</i>) i l'inclou al DRAE, tot i que remet a <i>jersey</i>.</p> <p>Sembla ser doncs, que totes dues llengües coincideixen en les seves preferències.</p> <p>Per tant, <i>pul·lòver</i> és un d'aquells anglicismes que podem evitar, com així s'ha fet en la traducció d'aquesta vinyeta, ja que és una paraula que té un equivalent viu en català i és, per tant, de fàcil substitució.</p>	

SALA – LIVING / SALA – LIVING

Il·lustració 75: *Todo Mafalda*, 2012, p.99

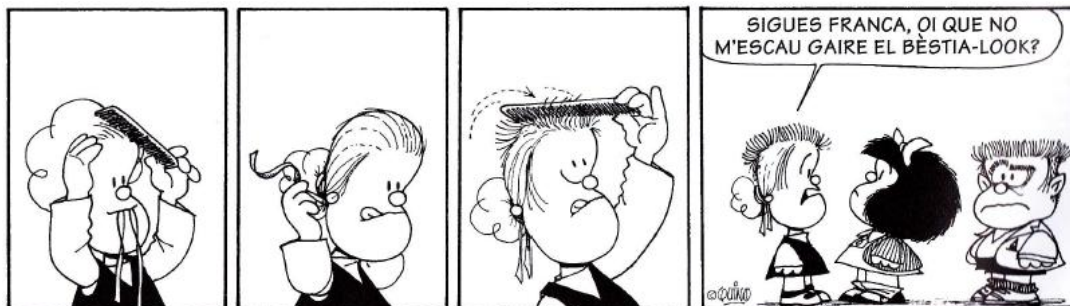
Il·lustració 76: *Tot Mafalda*, 2003, p.125

ANGLICISMES	
SALA - LIVING	SALA - LIVING
ANÀLISI	
<p>Com hem vist anteriorment, el terme <i>living</i> és un d'aquells anglicismes que tenen un equivalent viu en lla llengua catalana i que, per tant, poden (i han) ser substituïts per un mot català, com ara <i>sala</i> o <i>menjador</i> . D'altra banda, <i>living</i> és una paraula molt usada a l'Argentina. (Vegeu pàgina 45).</p> <p>Tenint això en compte, tal com està traduïda, aquesta tira còmica perd una mica la gràcia de l'original. Mentre que per al públic argentí la paraula <i>living</i>, tot i ser anglesa, els sona com si fos castellà; per al públic català la paraula <i>living</i> ens sona a estrangera i no la tenim pas incorporada en el nostre vocabulari.</p> <p>Com que en català per a designar aquest espai que descriu la paraula <i>living</i> podem fer servir tant <i>sala</i> (o <i>sala d'estar</i>) com <i>menjador</i>, jo proposo utilitzar aquests dos mots per a la traducció. A més a més, com que ja no hi intervindrà cap mot estranger, també canviaria l'última vinyeta.</p>	
PROPOSTA DE TRADUCCIÓ	
<p>—Mama, la sala quina habitació és? —El menjador —Ah —I per què carat no escriuen aquests llibres com Déu mana?!</p>	

LOOK / LOOK

Il·lustració 77: *Todo Mafalda*, 2012, p.394

Il·lustració 78: *Tot Mafalda*, 2003, p.383

ANGLICISMES	
LOOK	LOOK
ANÀLISI	
<p>Altres vegades, aquest anglicisme és fàcil d'evitar i substituir per una paraula viva de la nostra llengua.</p> <p>Ni el Diccionari de l'Enciclopèdia Catalana ni el DIEC recullen aquest mot; tampoc ho fa el TERMCAT. A més a més, l'ésAdir considera preferent fer servir les paraules <i>imatge</i> o <i>aspecte</i>, però ens diu que si volem fer servir aquest anglicisme, l'hem d'escriure o bé en cursiva o bé entre cometes.</p> <p>D'altra banda, i com a avançament de la pròxima edició, el DRAE sí que acull aquest terme.</p>	
PROPOSTA DE TRADUCCIÓ	
<p>—Sigueu franca, oi que no m'escau gaire l'aspecte bèstia?</p> <p>D'altra banda, l'ús d'aquest mot anglès també pot tenir una funció específica dins d'un context més aviat col·loquial dins del llenguatge i és cert que la paraula <i>look</i> té un ús molt estès. Tanmateix si es vol conservar l'anglicisme, l'escriurem en cursiva:</p> <p>—Sigueu franca, oi que no m'escau gaire el <i>look</i> bèstia?</p>	

FINISH / FINISH

Il·lustració 79: *Todo Mafalda*, 2012, p.197

Il·lustració 80: *Tot Mafalda*, 2003, p.193

ANGLICISMES	
FINISH	FINISH
ANÀLISI	
<p>Aquí ens trobem davant d'un anglicisme que també podríem evitar fàcilment, ja que té un equivalent viu en català que pot descriure el mateix concepte i que, per tant, podem substituir.</p> <p>Cap dels diccionaris consultats inclou aquest terme, tampoc ho fa el DRAE. Per expressar aquesta idea que transmet el <i>finish</i> podem fer servir diverses expressions com ara: s'ha acabat; prou; ja n'hi ha prou; ja està.</p>	
PROPOSTA DE TRADUCCIÓ	
<p>—Així que prou! No hi vaig més!</p>	

9. CONCLUSIONS

Tenint en compte que el català i el castellà són llengües properes podríem considerar que la traducció entre aquestes dues llengües no presenta grans problemes per a un traductor; però no és així.

La traducció entre llengües properes pot provocar que sota aparents similituds de significat es perdin diferències de to i de matís. La diferència de conceptes i, sobretot, de matisos entre formes afins o fins i tot idèntiques podria quedar anul·lada en fer servir una falsa coincidència semàntica.

D'altra banda, aquesta proximitat no només la trobem en la llengua, sinó que també en la cultura. Aquest aspecte sí que ens facilita la traducció en els casos on hi trobem referents culturals, ja que és més fàcil trobar equivalents culturals quan es tracta de cultures semblants.

Com hem vist al llarg del treball, si parlem de la traducció dels còmics, la sincronia que hi ha entre text i imatge és el que caracteritza, i dificulta alhora, aquest tipus de traducció. L'espai de les bafarades i el marge d'adaptació són les principals restriccions amb què ens podem trobar.

Després de l'anàlisi de la traducció al català de l'obra de *Mafalda*, podem extreure les següents conclusions pel que fa a la traducció i la llengua:

- En alguns casos, hem pogut detectar traduccions inadequades produïdes per falta d'informació o desconeixença del dialecte argentí (significat d'algunes expressions) i del context cultural per part del traductor. Un cop tenim aquesta informació, la traducció és fàcil. Per exemple, la traducció de la paraula *intendente* (que representa la figura de l'alcalde) per *escombriaire*; o la traducció de *ludo* (paraula argentina per a *parxís*) per *joc*.
- En altres casos, sobretot en els jocs de paraules, la traducció s'ha quedat massa "enganxada" a les paraules de l'original i, tot que no hi ha una solució perfecte, sí que és possible millorar-la a partir de la consideració d'un ventall més ampli de possibilitats. En aquests casos, és una qüestió d'enginy i creativitat. Per exemple, el joc de paraules que es fa a l'original entre les paraules *hipo-hipoteca* en català es perd parcialment quan es tradueix per *singlot-singloteca* (*singloteca* és una paraula inventada sense un significat real en català, mentre que la paraula *hipoteca* sí que existeix en castellà).
- Finalment, en altres casos, el problema prové de la disjuntiva entre ús, normativa i genuïtat del català. Això ens ho trobem sobretot en aquells casos en què a la traducció hi ha castellanismes o anglicismes d'ús general i estès, sobretot a la llengua parlada, però no normatiu. Sovint és possible trobar i substituir les formes no normatives per una opció normativa, però també hi ha altres casos en què cal vetllar per la genuïtat i la col·loquialitat. Per exemple, l'ús freqüent del verb *somiar* com a intransitiu (*somiar amb*) per influència del castellà (*soñar con*); o el fet de deixar a la traducció paraules angleses com ara *living*, un terme amb un ús molt comú i estès a l'Argentina, però gens genuí i de fàcil substituir en català; però, en canvi, podríem acceptar com a bo l'ús de l'anglicisme *look*, tot i ser fàcil de substituir, perquè té un ús molt estès i té una funció comunicativa diferent dins del llenguatge.

BIBLIOGRAFIA

PART TEÒRICA. BIBLIOGRAFIA CITADA:

CÁCERES WÜRSING, Irene. "Un ejemplo perfecto de traducción cultural: la historieta gráfica". A: MARTIN GAITERO, R. (ed.). *V encuentros complutenses en torno a la traducción*. Madrid: Editorial Complutense, 1995, p. 527-538.

CELOTTI, Nadine. "The Translator of Comics as a Semiotic Investigator". A: ZANETTI, Federico (ed.). *Comics in Translation*. Manchester: St. Jerome Publishing, 2008, p. 33-50.

GREONSTEEN, Thierry. *The System of Comics*. University of Mississippi Press: 1999.

GRUN, Maria i DOLLERUP, Cay. "Loss and gain in comics". A: *Perspectives: Studies in Translatology*. Vol. 11 (2003), 3, p. 197-216.

KOPONEN, Maarit. *Wordplay in Donald Duck comics and their Finnish translations*. Helsinki: University of Helsinki, 2005.

MAYORAL, R.; KELLY, D.; GALLARDO N. "Concepto de traducción subordinada (cómic, cine, canción, publicidad). Perspectivas no lingüísticas de la traducción". A: FERNANDEZ, F. (ed.) *Pasado, presente y futuro de la lingüística aplicada en España. Actas del III Congreso Nacional sobre Lingüística Aplicada*. Valencia: Servicio de Publicaciones, 1986, p. 95-105.

RABADÁN, R. *Equivalencia y Traducción. Problemática de la Equivalencia Translémica Inglés-Español*. León: Universidad de León, 1991.

SANTOYO, J.C. "Traducción de cultura, Traducción de civilización", A: HURTADO, A. (ed.) *Estudis sobre la Traducció*. Castelló: Universitat Jaume I, 1994, p. 141-152.

————— "El reto del trasvase cultural. Cuando el autor es también el traductor". A: CÓMITRE, I. i MARTIN, M. (eds.) *Traducción y Cultura. El Reto de la Transferencia Cultural*. Málaga: Encasa, 2002, p. 143-168.

VALERO GARCÉS, Carmen. "La traducción del cómic: retos, estrategias y resultados". A: *Revista Trans*, Vol.4 (2000), p. 75-08.

ZANETTIN, Federico. *Humor in translated cartoons and comics*. A: CHIARO, Delia (ed.). *Translation, Humour and the Media: Translation and Humor (vol. 2)*. Londres, Nova York: Continuum, 2010, p. 34-52 .

PAR TEÒRICA. BIBLIOGRAFIA CONSULTADA:

PALMA, Silvia. "La traducción de elementos culturales, el caso de Astérix y Mafalda". A: BRUÑA CUEVAS, Manuel; CABALLOS BEJANO, María de Gracia; ILLANES ORTEGA, Inmaculada; [et.al] (coord.), *La cultura del otro*. Universidad de Sevilla: 2006, p. 900-909.

PONCE MÁRQUEZ, Nuria. "El mundo del cómic: planteamiento terminológico, literario y traductológico. Ejemplos extraídos del cómic alemán Kleines Arschloch". A: Universidad de Sevilla: Facultad de Filología(ed.) *Philologia hispalensis*, Vol. 24 (2010), p. 123-141.

ZANETTIN, Federico (ed.). *Comics in translation*. Manchester: St. Jerome, 2008. 321 p.

PART PRÀCTICA:

QUINO. *Tot Mafalda*. Barcelona: Lumen, 2003. 601 p.

QUINO. *Todo Mafalda*. Barcelona: Lumen, 2012. 667 p.

LORENZO, Emilio. *Anglicismos hispánicos* Madrid : Gredos, cop. 1996. 710 p.

LLADÓ, Ramon. *La Paraula revessa : estudi sobre la traducció dels jocs de mots*. Bellaterra : Universitat Autònoma de Barcelona, 2002. 238 p.

INCHAUSPE, Pedro. *Diccionario del Martín Fierro*. Buenos Aires: In Octavo, 2010.

Institut d'Estudis Catalans. *Diccionari de la Llengua Catalana*. 2a edició. 2007 [en línia]
<<http://dlc.iec.cat/index.html>> [Consulta: 6 de juny del 2015]

Gran Enciclopèdia Catalana. Grup Enciclopèdia Catalana. [en línia]
<<http://www.enciclopedia.cat/>> [Consulta: 6 de juny del 2015]

Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura. *TERMCAT. Centre de Terminologia*. [en línia]
<<http://www.termcat.cat/>> [Consulta: 6 de juny del 2015]

Generalitat de Catalunya. Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals. *ÉsAdir*. [en línia]
<<http://esadir.cat>> [Consulta: 6 de juny del 2015]

Real Academia Española. *Diccionario de la Real Academia Española. 23a ed. Madrid: Espasa, 2014*. [en línia]
< <http://www.rae.es/>> [Consulta: 6 de juny del 2015]